

KRUSÓCZKI BENCE*

A Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara szerepe a tisztességtelen versenycselekmények kapcsán

I. Bevezetés

Pályamunkámban a versenyjog történetével, azon belül hazánk első tételes versenyjogi törvényével, az 1923. évi V. törvénycikkkel kívánok foglalkozni, amely a tisztességtelen versenycselekményekkel kapcsolatban tartalmazott rendelkezéseket. A tisztességtelen verseny jelenleg a gazdasági jog egy ágazatát, a versenyjogot képző terület, amely a gazdasági verseny védelmével, illetve a fogyasztók megkárosításának megakadályozásával kapcsolatos szabályokat tartalmaz. Az 1923. évi V. törvénycikk generális jelleggel kívánt védelmet nyújtani a tisztességtelen versenycselekmények valamennyi megnyilvánulásával szemben.

Jelen pályamunkámnak nem témája a törvénycikk egyes rendelkezéseinek, illetve azok gyakorlati megvalósulásának részletes bemutatása és vizsgálata. Dolgozatomban kifejezetten a kamarai választottbírók, valamint zsűri gyakorlatára kívánok összpontosítani, mert a kutatási eredmények összegzéséből egyértelműen megállapítható az a tény, hogy e két szerv feladata és gyakorlata kiemelt fontosságú volt a korszak jogalkalmazása számára. A törvénycikk szabályozásának központi elemeként az üzleti tisztességet jelölhetnék meg, amely mindig az adott kor kereskedelmi és iparosvilágának közfelfogásában volt keresendő. A zsűri és a választottbírók voltak azon szervek, amelyekben megtestesülhetett a kereskedő és iparosvilág erkölcsi felfogása. Azokban az esetekben, amelyeket a jogalkotó versenyjogunkban külön nem emelt ki, a jogalkalmazásnak kellett az üzleti tisztesség mércéjét felállítania. Ez egyrészt üdvözlendő volt, hiszen e tekintetben nem korlátozták a bíróságok hatáskörét, másrészt azonban kifejezetten nehéz feladatnak bizonyulhatott a jogalkalmazás számára, hiszen az egyes versenycselekmények megítélésekor a korszak kereskedő és iparosvilágának erkölcsi felfogását kellett alapul venni. Jól mutatják ezt a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara Zsűrijének és Választott Bíróságának állásfoglalásai, hiszen maga az üzleti tisztesség fogalma nem nyújtott kellő „kapaszkodási” lehetőséget. E két szerv iránymutatásaival,

* SZTE Állam-és Jogtudományi Kar

állásfoglalásaival és elvi jellegű döntéseivel kívánt a jogalkalmazás segítségére lenni, illetve kísérletet tett helyes tartalommal feltölteni az üzleti tisztesség kategóriáját.

Dolgozatomban kifejezetten a törvénycikk 1. §-ában megfogalmazott generál klauzulának középpontba állításával, a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara Választott Bíróságának, valamint a kamarai Zsűrijének gyakorlatát vizsgálva, arra keresem a választ, hogy mi jelenthette számukra azt az erkölcsi mércét, amely alapján eldönthették, hogy egy adott kereskedelmi magatartás tisztességtelennek minősült-e vagy sem. Választásom azért a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara Választott Bíróságának és Zsűrijének gyakorlatának vizsgálatára esett, hiszen a korszakban ezek voltak azok a jogalkalmazási szervek, amelyek leginkább igyekeztek iránymutatásaikkal egységesíteni a kereskedelmi versennyel kapcsolatos joggyakorlatot.

A dolgozat megírásához kiválasztott 38 darab jogesetet úgy választottam ki, hogy azok a tisztességtelen versenyről szóló törvénycikk 1.§-ával kapcsolatosan tartalmazzanak megállapításokat, értelmezéseket, ezzel is igyekezve az üzleti tisztesség kategóriájának minél szélesebb körű tartalmi megtöltésére.

Forrásként döntően a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara Választott Bíróságának és Zsűrijének iratait használtam, 1923.-tól – a törvénycikk hatálybalépésének évétől – 1933-ig, a törvénycikk első módosításáig. Továbbá a Kúria határozatait, döntvényeit, valamint a Budapesti Királyi Törvényszék bírósági ítéleteit. Másodlagos forrásként a versenyjoggal és a tisztességtelen versennyel foglalkozó szakirodalmakat, valamint magánjogi szakirodalmakat használtam.

II. Az üzleti tisztesség és a jóerkölcs generális szabályai a tisztességtelen versenyről szóló törvénycikkben

A jogi normák mindig valamely erkölcsi, a társadalom által elfogadott normában gyökereznek.¹ Akár azt is mondhatjuk, hogy a jog és az erkölcs egymástól elválaszthatatlan fogalmak. Ezt az álláspontot támasztja alá Szladits Károly is, aki szerint „az erkölcs biztosítja nagy részben a jog uralmát is a polgárok önkéntes alkalmazkodásával, a jogellenes eljárás helytelenítésével.”² A magyar jogirodalom a jóerkölcsre vonatkozó klauzuláknak elsődlegesen hézagkitöltő funkciókat tulajdonít és úgy tekinti, hogy „akkor és annyiban alkalmazható, ahol és amennyiben jogi szabályozás nem érvényesül.”³

A jóerkölcs mint magánjogi fogalom az esetek többségében a szerződések, azok érvénytelenségével kapcsolatosan merültek fel. A 19.-20. századi jogirodalomra jellemző volt, hogy a jóerkölcsbe ütközést a szolgáltatás lehetetlensége körében tárgyalták.⁴ Frank Ignác már az 1800-as években azért tekintett semmisnek bizonyos, jogszabályba nem ütköző szerződéseket, mert megfogalmazása szerint azok „a becsülettel össze nem

¹ VAJNA ZITA BARBARA: *Jóerkölcsbe ütköző szerződések*. In: *Iustum Aequum Salutare* Jogtudományi Folyóirat IX. 2013. 3. 215. p.

² SZLADITS KÁROLY: *Magyar magánjog I. Általános rész*. Grill Könyvkiadó. Budapest, 1941. 7. p.

³ MENYHÁRD ATTILA: *A jóerkölcsbe ütköző szerződések*. Gondolat. Budapest, 2004. 286. p.

⁴ Uo. 145. p.

fértek.”⁵ A két világháború közötti jogirodalom már kísérletet tett a közrendbe és a jóerkölcsbe ütköző szerződések megkülönböztetésére, ez utóbbi hatáskörébe viszont már nemcsak az egyén és a családot érintő megállapodásokat, hanem a közrendet és a gazdasági rendet – uzsorás és kizsákmányoló szerződések – érintő ügyleteket is bevonták.⁶

A második világháborút megelőzően a közrend és a jóerkölcs közötti határozott különbségtétel hiánya folytán, valamennyi szerződést érvénytelennek tekintettek, amelyek „az egyéni szabadságot oly mértékben nyűgözték le, hogy az egyént bizonyos ilyen szabadságjogok gyakorlásától megfosztja.”⁷ Ide tartoztak az ipari és gazdasági szabadságnak versenytildmakkal történő korlátozása, a meg nem engedett bérharc, vagy a versenyt sértő kartell-megállapodások,⁸ de találkozhatunk a jóerkölcsre való hivatkozással a meg nem engedett pilótajátékok kapcsán is.⁹ A korszakban fellendült gazdasági szabad verseny és az elburjánzó tisztességtelen kereskedelmi eljárásokkal kapcsolatban úgy találkozunk a jóerkölcs fogalmával, mint a tisztességtelen versenycselekmények ellen oltalmat nyújtó általános kiindulási pontot jelentő alapelvvel.

A bírói gyakorlat szerint a jóerkölcs a társadalom általános értékítéletét, a magánautonómiának a társadalmi közmegegyezés által meghatározott korlátait, az általánosan kialakult erkölcsi normákat, az általánosan elvárható magatartás zsinórmértékét fejezte ki.¹⁰ Amíg a jóerkölcsnek, mint általános magánjogi kategóriának a kiindulási pontját a társadalom általános értékítéleteiben lehet keresni, addig a tisztességtelen versenyyel kapcsolatos kiindulási pontot ennél egy szűkebb körben, a kereskedő és iparosvilág erkölcsi megítélésében találhatjuk meg. A következőkben arra keresem a választ, hogy az általánosságban vett jóerkölcs fogalmától eltérően – a tisztességtelen kereskedelmi magatartásokkal kapcsolatban – mennyiben lehetett más tartalommal értelmezni a jóerkölcs kategóriáját.

1. Az üzleti tisztesség és a jóerkölcs, mint a tisztességtelen versenycselekmények zsinórmértéke

A tisztességtelen versenyről szóló 1923. évi V. törvénycikk (Tvt.) központi eleme egyértelműen az üzleti tisztesség volt, amely minden esetben az egyes versenycselekmények megítélésének kiindulását adta. Itt érdemes röviden szólni az üzleti tisztesség, valamint a tisztességtelen verseny fogalmáról.

⁵ FRANK IGNÁCZ: *A közigazság törvénye Magyarhonban*. Buda, 1845. 589. p.

⁶ DELI GERGELY: *A generális klauzulák dogmatikai, történeti, és összehasonlító elemzése, különös tekintettel a jóerkölcsbe ütköző szerződések tilalmára*. Doktori értekezés (kézirat). PPKE JÁK. Budapest, 2009. 188. p.

⁷ SZLADITS KÁROLY: *A magánjogi tényállások*. In: Uo. (szerk.): *Magyar magánjog I.* Grill Könyvkiadó. Budapest, 1941. 340. p.

⁸ A témához lásd bővebben: HOMOKI-NAGY MÁRIA: *Megjegyzések a kartellmagánjog történetéhez*. In: *Versenytildmör* 2016. 12. évf. II. különsz. 39-40. p. VARGA NORBERT: *Kartelljog a gyakorlatban: a bemutatási kötelezettség elmulasztása miatt indított eljárás*. In: Gosztonyi, Gergely; Révész, T. Mihály (szerk.) *Jogtörténeti parerga II. Ünnepi tanulmányok Mezey Barna 65. születésnapja tiszteletére*. ELTE Eötvös Kiadó. Budapest, 2018. 283–289. pp.

⁹ DELI 2009, 192. p.

¹⁰ MENYHÁRD 2004, 308. p.

„Tisztességtelen verseny minden olyan üzleti magatartás, amelyet az üzleti tisztesség alapján álló kereskedő és iparosvilág egyértelműen annak állít.”¹¹ E megállapítást támasztja alá a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara Zsűrijének (Zsűri) állásfoglalása, amely szerint „azzal, hogy valaki boldogulásával, megengedett eszközökkel folytatott kereskedelmi, vagy ipari tevékenységével kárt, vagy érzékeny veszteséget okoz versenytársainak, tisztességtelen versenyt még nem folytat.”¹² Amikor általában üzleti tisztességről és jóerkölcsről mint szűkebb, a kereskedelemben megjelenő magánjogi kategóriáról beszélünk, az alatt mindig az üzletvilág erkölcsi értékelését kell értenünk.

Különbséget tettek egyrészt a jóízlés és a jóerkölcs helyes megítélése között másrészt szem előtt tartották a versenytárs veszélyeztetett, jogos érdekeit az üzleti tisztesség keretein belül. A fentebb idézet állásfoglalásból következett továbbá az is, hogy a kereskedelem kibontakozó éles, könyörtelen küzdelem, amely adott esetben egy másik ember, a versenytárs tönkretételére is irányulhatott, vagy más jogszabályok tiltó rendelkezéseibe ütközött, önmagában még nem minősült tisztességtelen magatartásnak. Ennek feltétele volt, hogy a versenyző célzat, valamint az alkalmazott eszközök, amelyek alkalmazást nyertek nem voltak erkölcstelenek.¹³

A Zsűri idézett állásfoglalása több kérdést is felvet a jóerkölcs és az üzleti tisztesség versenyjogi kategóriáinak elemzésekor. Egyrészt bizonyosan láthatjuk, hogy helyénvaló az az álláspont, miszerint a jóerkölcs fogalmát a tisztességtelen versenycelemekények vonatkozásában eltérő tartalmakkal kellett értelmezni. Míg általánosságban azt mondhatjuk, hogy a jóerkölccsel kapcsolatos értékítéletek kiindulási pontját a társadalom általános megítélése jelentette, addig a kereskedelmi versenyzés körében már csak a kereskedők és az iparosok erkölcsi ítéleteire alapozhattunk. Megítélésem szerint ez abból következett, hogy nagy eséllyel a korabeli társadalom jóerkölcsbe ütköző magatartásnak ítélt volna minden olyan kereskedelmi eljárást, amely a versenytársak tönkretételét, megkárosítását célozta vagy jogszabályba ütközött, annak ellenére, hogy ezen cselekmények nem minősültek automatikusan tisztességtelen gyakorlatnak. A kísérő körülményeken volt a hangsúly, és amennyiben a versenyző célzat és igénybe vett eszközök nem voltak erkölcstelenek, a verseny továbbra is szabad volt. Véleményem szerint ezek alapján azt mondhatnánk, hogy a korszak kereskedő és iparosvilága által meghúzott korlátok tágabbnak bizonyultak annál, mint amit a társadalom általános erkölcsi megítélése elfogadott. Ez azonban nem feltétlen igaz. A gyakorlat vizsgálata során az esetek egy részében a fenti kijelentésnek pont a fordítottja mutatkozott meg. Helyesebb talán azt állítani, hogy általános jelleggel nem lehetett pontosan felállítani azt az erkölcsi mércét, amelyet a versenycelemekények megítélése kapcsán alkalmazni kellett. Ahogy azt jelen pályamunkában igyekszem majd hangsúlyozni, mindig a konkrét esetet kísérő körülmények minősítésén múltott az, hogy egy kereskedelmi eljárás szabad volt-e

¹¹ BÁNYÁSZ JENŐ: *A tisztességtelen verseny legújabb joggyakorlata*. Ujságüzem könyvkiadó és nyomda Rt. Budapest, 1933. 3. p.

¹² Bp. kam. Zsűri: Z 195. J. 473-1926.; A Zsűri szabadverseny védelmével kapcsolatos gyakorlatát lásd a Zsűri és a szabad verseny védelme című résznél.

¹³ Bp. kam. Választott Bíróság: Z 202. Vb. 55.368-1927.

vagy sem.¹⁴ A jóerkölcsnek itt felvázolt tartalommal rendelkező kategóriáját, értelmezését nevezhetjük összefoglalóan magának az üzleti tisztességnek.

A jóerkölcs és üzleti tisztesség elemzésével kapcsolatban még egy fontos kérdéskört szeretnék tisztázni. Tisztességtelennek minősülhetett-e egy magatartás automatikusan, ha egy kereskedelmi eljárást jogszabályba ütköző módon folytattak. *Menyhárd Attila* álláspontja szerint a jogszabályba ütközés tilalma a jóerkölcsbe ütközés tilalmához képest *lex specialis*nak tekinthető.¹⁵ A jogszabály megsértése egyúttal jelenti-e a jóerkölcs megsértését is?¹⁶ Az üzleti tisztesség kategóriáján keresztül vizsgálva e kérdést azonban eltérő álláspontokra juthatunk.

A fűszerkereskedő felperes arra alapította keresetét, hogy az alperes engedély nélkül foglalkozott tej árusításával. A Budapesti Királyi Törvényszék az ügyben megállapította a tisztességtelen verseny fennforgását, amelyet a Budapesti Királyi Ítéletábla később helybenhagyott. A kérdéskörrel kapcsolatos egyes álláspontok¹⁷ azonban a bírói gyakorlatot, amely az egyéb jogszabályok alapján büntetendő cselekményből kifolyólag tisztességtelen versenyt állapított meg, aggályosnak tartották.¹⁸ „A tisztességtelen versenytörvény célja éppen az volt, hogy azokat a cselekményeket, illetve azt a magatartást üldözze, amely más jogszabály alapján nem volt üldözhető. Nyilvánvaló tehát, hogy az olyan cselekmény, amely kihágást képez, nem lehet egyúttal olyan, melyet a tisztességtelen versenyről szóló rendelkezés alapján is üldözni lehet.”¹⁹ Ezzel a véleménnyel a Kúria is azonosult, mert ítéletében a következő indokolással utasította el a felperest. „Ha az alperes a tejarusítási engedélyre vonatkozó szabályokat megszegte volna is, ebből még nem következik, hogy ez a magatartás egyúttal a Tvt.-be is ütközik, mert önmagában nem minden cselekmény tisztességtelen vagy erkölcstelen, amit a törvény tilt.”²⁰ Jelen esetben a hangsúlynak az „önmagában” kifejezésen kellett lennie, ugyanis véleményem szerint általánosságban véve nem helytálló a fentebb említett álláspont, amely szerint az olyan cselekmény, amely kihágást képez, nem lehet egyúttal olyan, amelyet a tisztességtelen versenyről szóló rendelkezés alapján is üldözni lehetett volna. A Kúria ítéletének e tartalommal való értelmezése véleményem szerint félrevezető lenne és az üzleti tisztesség erkölcsi tartalmával ütközne. Első versenytörvényünk a tisztességtelen verseny minden elképzelhető megnyilvánulása ellen oltalmat kívánt nyújtani és külön speciális jogkövetkezményeket biztosított – abbahagyásra kötelezés, eltiltás, hírlapi közzététel stb. – a versenytársaknak, hiszen kizárólag ezen eszközökkel volt lehetséges a kereskedelmet sértő magatartásokat „visszaterelni” az üzleti tisztesség útjára.²¹ Helytelen lett volna megfosztani azokat a versenytársakat ezen eszközök

¹⁴ Mindenkor a konkrét eset körülményei, a minnapi élet tapasztalatai a forgalmi élet jelenségei adták a helyes útmutatást. Bp. kam. Zsúri: Z 195. J. 1489/1926.

¹⁵ MENYHÁRD 2004, 252. p. Gondolatmenete szerint a jóerkölcs tartalmának részét képzik az adott jogrend jogszabályai és az azok által közvetített értékrend is.

¹⁶ DELI 2009, 169. p.

¹⁷ Lásd bővebben: MESZLÉNYI ARTÚR: *A tisztességtelen versenyről szóló törvény magyarázata*. Athenaeum. Budapest, 1923.; Közigazgatási értesítő. XXXI. évf. 11. szám. Budapest, 1936. 8. p.

¹⁸ Közigazgatási értesítő. XXXII. évf. 3. szám. Budapest, 1937. 4. p.

¹⁹ Uo. 5. p.

²⁰ A Kúria P. IV. 3596/1935. számú ítéletéből. Közigazgatási értesítő. XXXI. évf. 16. szám. Budapest, 1936. 5. p.

²¹ „Az üzleti tisztesség szabta korlátoknak egyes fontosabb áthágásai fejezet nem taxatív, hanem csak példálózva sorolja fel a tisztességtelen verseny fontosabb eseteit. A választott bíróság tehát a törvény által nincs

igénybevételétől, akikkel szemben – más jogszabályba ütköző cselekményeket is megvalósító – tisztességtelen eljárásokat folytattak volna. A magam részéről jelen esetben azt a megközelítést tartom helyesebbnek, hogy egy adott kereskedelmi eljárás attól, hogy törvényes rendelkezésbe ütközött automatikusan nem veszítette el az üzleti tisztességbe ütköző mivoltát. A Kúria által megfogalmazott ítéletből kiemelt „önmagában” kifejezés értelmezésem szerint pontosan azt próbálta kifejezésre juttatni, hogy az ilyen esetekben mindig vizsgálat tárgyává kellett tenni a cselekményt kísérő körülményeket is, ugyanis azok folytán – a kereskedő és iparosvilág erkölcsi meggyőződését alapul véve – lehetett kizárólag eldönteni, hogy a cselekmény sértette-e az üzleti tisztesség követelményeit.²²

Mind a jogalkotás, mind a jogtudomány egyetért, egyetértett abban, hogy a jóerkölcs tartalmát jogszabály nem határozhatja meg. Mindkettő a bírói gyakorlatra hárítja a tartalmi konkretizálás feladatát.²³ Nem volt ez másképp a tisztességtelen versenycelekményekkel kapcsolatos üzleti tisztesség tartalmának megállapításával sem. E ponton azonban egy lényegi eltérés mutatkozott a jóerkölcs tartalmának bírói konkretizálása, valamint az üzleti tisztesség bírói megítélése között. Ez utóbbi esetben a jogalkalmazásnak a korszak kereskedő és iparosvilágának erkölcsi megítéléseit kellett alapul vennie, ami egy kereskedői szakismeretekkel nem rendelkező bírónak sok esetben nem volt egyszerű feladat. Ezt ismerte a jogalkotó fel és teremtette meg a lehetőséget a jogalkal-

elzárva attól, hogy tisztességtelen versenyt megállapíthasson akkor is, ha a II. fejezet egyik esetét sem tartja fenn forgónak. Erre módot nyújt a törvény 1. §-ában kimondott általános szabály, amely szerint üzleti versenyt nem szabad az üzleti tisztességbe vagy általában a jó erkölcsökbe ütköző módon folytatni s hogy aki nek a magatartása ebbe ütközik, attól az erre jogosult az ily magatartás abbahagyását követelheti.” Bp. kam. Választott Bíróság: Z 202. Vb. 3495–1925.

²² A Kúria P. IV. 5589/1936. számú ítéletében a kérdéstről a következőképp vélekedett: „A törvényi vagy szerződési kötelezettség megszegéséből ugyan még nem következik az, hogy egy magatartás egyúttal a Tvt.-be ütközik, mert önmagában nem minden cselekmény tisztességtelen, vagy erkölcstelen amit a törvény vagy szerződés tilt, de az lehet a cselekmény természete vagy az azt kísérő körülmények folytán, nevezetesen ha a megszegés célja, módja, eszköze az üzleti tisztesség, vagy a jóerkölcs követelményeivel összeegyeztethetetlen.” Jelen ügy lényege, hogy az alperes borotvapengéket árusított záróra után. A felperes szerint ez a cselekmény a Tvt. 1. §-ába ütköző magatartás, ugyanis az általános versenytilalmat igyekezett kijátszani, ami az üzleti tisztességbe ütközött. A Kúria álláspontja szerint amennyiben az alperes ezt a magatartást tervszerűen, rendszeresen folytatta volna valóban a Tvt.-be ütköző tiltott cselekményt követett volna el. Itt szeretnék utalni arra, hogy nem azért minősülhet az alperesi magatartás üzleti tisztességbe ütközőnek, mert az a zárórára vonatkozó törvényes rendelkezésekbe ütközött volna, hanem az azt kísérő körülmények miatt, nevezetesen a tervszerű és rendszeres eljárás folytán. A Kúria megítélése szerint viszont, az a körülmény, hogy az alperes csak három alkalommal egy-egy borotvapengét értékesített zárórán túl, tervszerű magatartásnak az adott esetben nem volt tekinthető. Közigazgatási értesítő. XXXII. évf. 13. szám. Budapest. 1937. 4.; A Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara Választott Bírósága is több hasonló ügyben – amikor egy versenycelekmény törvényi rendelkezésbe is ütközött – arra az eredményre jutott, hogy egy adott kereskedelmi magatartást törvényi rendelkezésbe ütköző volta miatt, nem valósított meg automatikusan tisztességtelen versenycelekmény. (Bp. kam. Választott Bíróság: Z 202. Vb. 32.260 – 1925., 25.277 – 1925, 13.617 – 1924.)

²³ A témáról bővebben lásd: ALMÁSI ANTAL: *A kötelmi jog kézikönyve*. Tébe Kiadó Vállalat. Budapest, 1929. 37–38. pp. és RAFFAY FERENC: *A magyar magánjog kézikönyve*. Sziklai Henrik kiadása. Eperjes, 1906. 378–379. pp. Kolosváry Bálint a jóerkölcs vonatkozásában hangsúlyozta, hogy annak eldöntését, hogy mi a jó erkölcs a mindenkori társadalmi felfogásban kellett keresni, tehát nem jogi kérdésnek minősítette. Ellenben véleménye szerint az már jogi kérdés volt, hogy az ügyleti célzat, hogyan viszonyult a közerkölcsökhöz. KOLOSVÁRY BÁLINT: *A magyar magánjog tankönyve*. Grill Károly Könyvkiadóvállalat. Budapest, 1911. 102. p.; Ennek vizsgálata a tisztességtelen versenycelekmények megítélése kapcsán is elengedhetetlen lesz.

mazás számára, hogy segítséget és véleményt kérhessen a konkrét ügye kapcsán a kereskedelmi és iparkamaráktól.

III. A Zsűri és a Választott Biróság felállítása a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara szervezetén belül

1. A kereskedelmi és iparkamarák fejlődésének rövid áttekintése a 19. század közepéig

Mielőtt a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara szervezetének felépítését, valamint a Tvt. által életre hívott szervek működésének tanulmányozását folytatnánk, fontosnak tartom, hogy röviden szóljak arról, hogyan változott hazánkban a kamarai rendszer kialakulása, melyek voltak azok a folyamatok és körülmények, amelyek lehetővé tették, hogy a különböző ipari és gazdasági érdekképviseletek szabályszerűen működhessenek és állandó képviselőkkel rendelkezzenek.

A magyar kereskedelmi és ipari érdekek nemzeti szinten történő ápolásáról, gondozásáról és képviseléséről csak a 19. század második felétől kezdve beszélhetünk. Ezt megelőzően az államnak ezirányú tevékenysége csupán arra szorítkozott, hogy törvényes jogvédelemben részesítette a kereskedelmi forgalmat.²⁴ A magyar ipari és kereskedelmi körök életműködése meghúzódott a céhek és testületek szűk keretei között és kizárólag saját testületi és belügyeinek ellátására korlátozódott. A 18. század elején ugyan történtek már törekvések tágabb látókörű ipari, kereskedelmi tömörülésekre, de ezek sem hivatalosan, hanem csupán magánjelleggel működtek.²⁵ A 19. század elején, 1811-ben jött létre az első rendszeres kereskedelmi képviselet hazánk területén, méghozzá Fiumében. E kamara is főleg a helyi érdekek képviselésére rendelték és általános elterjedést nem is nyert.²⁶ Az 1830-as és 40-es évektől kezdve a modern haladás eszméi hazánkban is kezdtek teret hódítani. A magyar közgazdasági politikának modernebb értelemben vett első nyilvánulásai voltak például a Széchenyi által megalkotott Hitel, a védegyeleti mozgalom, vagy a magyar gyáralapító társaság létrejötte. A kereskedelmi és iparérdekek gazdasági, szakszerű képviseleteinek eszméi alapvetően ekkor látszóttak körvonalazódni.²⁷

Az első alkotmányos magyar minisztérium gondoskodása már kiterjedt a kereskedelmi és iparügyek körében szükséges modern reformokra is. A minisztérium meg volt győződve arról, hogy a régi céhrendszer és testületek már nem képesek a változó viszo-

²⁴ A középkorban ez például különböző kiváltságokban, privilégiumokban öntött formát. Az állami szankció és a jogbiztonság törvényes erővel való fenntartása azonban igen gyakran hiányzott.; *A Magyar Kereskedelmi és Iparkamarák keletkezésének, fejlődésének és működésének története 1850-1896. I. rész.* Szerk.: A Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara. Pesti könyvnyomda részvénytársaság. Budapest. 1896. 17.

²⁵ Így például az 1699-ben megalakult Pesti Polgári Kereskedelmi Testület.

²⁶ A Fiumében létesült kereskedelmi kamara nagyon rövid életű volt, hiszen 1811-től 1814 októberéig működött.

²⁷ *A Magyar Kereskedelmi és Iparkamarák keletkezésének, fejlődésének és működésének története 1850-1896. I. rész.* Szerk.: A Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara. Pesti könyvnyomda részvénytársaság. Budapest. 1896. 27. p.

nyok által teremtett helyzetben az újkori haladás követelményeinek megfelelni.²⁸ A kereskedelmi kamarák felállításának első kísérletére ekkor került sor, azonban a szabadságharcot követően a kamarai rendszer fejlődése egy teljesen új irányt vett.²⁹

Néhány hónappal a magyar alkotmány megszüntetése után, az uralkodó 1850. március 26.-ai rendelete alapján Magyarországon is hatályba lépett az „ideiglenes törvény a kereskedelmi és iparkamarák felállítására tárgyában” elnevezésű rendelkezés. Ami ennek szükségességét illeti, a kereskedelem és ipar előmozdítása mellett fő érv gyanánt hangsúlyozták a birodalom egységét, a közbenső vámsorompók megszüntetését, a birodalom különböző részei közötti kapcsolat szorosabbá tételét.³⁰

A kereskedelmi és iparkamarák kialakulásának következő mérföld köve 1867. Ebben az évben indult el a magyar kereskedelmi és iparkamarák alkotmányos újjászervezése. A kamarai intézmény újjászervezésének előkészítése végett *Gorove István* akkori földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszter által összehívott értekezleten 1867-ben körvonalazódni látszottak az elképzelések a kereskedelmi és iparkamarák további működésével kapcsolatban.³¹ A javaslatok között szerepelt, hogy a kamarai intézményt ketté kellene választani és külön, egymástól független iparkamarákat és kereskedelmi kamarákat kellene létesíteni.³² A Budapesti Kamara e javaslat ellen határozott véleményt fogalmazott meg és hangsúlyozta, hogy a kereskedelem és ipar egymással szoros kapcsolatban állnak. Ez a felfogás a megalkotott törvényjavaslatban egészében kifejezést is nyert, ugyanis nem bontották szét a kamarai szervezetet.³³

A vázlatos történeti fejlődés ezen pontján jutunk el hazánk első olyan iparkamarai szabályozásához, amely már részleteiben foglalkozott a kamarák szervezeti felépítésével, ügyrendjével, tagok jogaival, valamint a felügyeleti szervek hatásköreivel. Jelen dolgozatnak nem tárgya részleteiben elemezni magát a kereskedelmi és iparkamarák működéséről szóló általános rendelkezéseket, azonban mindenképpen fontos megemlíteni azt a tényt, hogy a kamarák a törvények és a rendeletek által előírt ügyekben, meghatározott feladatok ellátása érdekében, saját szervezetein belül állandó jelleggel működtek különböző szerveket. Itt érünk el a tisztességtelen versenyről szóló törvény-cikkkel szoros kapcsolatban álló kamarai választottbírókhoz, valamint a kamarai zsúri intézményéhez, amelyek elsődleges és legfontosabb feladata a versenyjogi megítélésű ügyekben való állásfoglalások, iránymutatások kialakítása, valamint a tisztességtelen kereskedelmi magatartások generális jelleggel megfogalmazott tilalmának tartalommal való feltöltése volt.

²⁸ Klauzál Gábor az első kereskedelemügyi miniszter rendeletben foglalt felhívása alapján az akkor fennálló pesti kereskedelmi testületek feladata volt, hogy a kereskedelem szervezésére, különösen pedig a kereskedelmi kamarák és kereskedelmi bíróságok szervezésére vonatkozólag célszerű javaslatokat tegyenek. Uo. 27. p.

²⁹ Uo. 19. p.

³⁰ Uo. 21. p.

³¹ Javasolták többek között, hogy a kamaráknak joguk legyen feladatuk ellátásával kapcsolatban különböző adatok, információk beszerzésére, a kereskedelmet és ipart űző személyek, cégek, és testületek kamarai megkeresésre kötelesek legyenek adatot szolgáltatni, továbbá, hogy a kamarák egymás között szabadon tarthassák a kapcsolatot. Uo. 28–29. pp.

³² GERGELY Jenő. *Autonómiák Magyarországon 1848–1998*. Budapest, 2005. II. kötet. 1039–1040.

³³ STRAUSZ Péter. *A Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara szervezete és működése a két világháború között*. Budapest. 2006. 157. p.

A továbbiakban már kizárólag csak e két szerv működését kívánom vizsgálni, az általuk folytatott gyakorlat alapján. Elsődleges célom a kamarai választottbíróóság, valamint zsüri joggyakorlatának feltérképezése és vizsgálata elsősorban a tisztességtelen verseny generál klauzulájára fókuszálva, ugyanis, ahogy azt korábban is említettem, a jogalkalmazás számára a legnehezebb feladatot a mindenkori kereskedő és iparosvilág erkölcsi felfogásából való kiindulás, valamint a Tvt. 1. §-ában lefektetett üzleti tisztesség generál klauzulájába ütköző magatartások helyes megítélése jelentették.

2. A jóerkölcs mércéjének megállapítása, mint a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara feladata

A tisztességtelen versenyről szóló törvénycikk, a 43-44. §§-aiban olyan szervek felállítását írta elő, amely a törvény rendelkezéseinek betartása s az üzleti verseny tisztasága felett közvetlen ellenőrzést gyakorolt. E feladatot valósították meg a kamarák szervezeten belül működő kamarai zsüri és választottbíróóságok.³⁴ A versenytársaknak, akik a Tvt.-ben biztosított jogaikkal kívántak élni, alapvetően három lehetőségük volt egy esetleges versenycselekmény kapcsán. Abban az esetben, ha pusztán azt kívánták eldönteni, hogy a sérelmezett tevékenység, hirdetmény stb. megvalósított-e tisztességtelen versenyt vagy sem, a kereskedelmi és iparkamarák zsürijéhez fordulhattak állásfoglalásért. Abban az esetben, ha biztosak voltak abban, hogy a sérelmezett tevékenység tisztességtelen versenynek minősült, és egy bírói ítélet útján azt kívánták elérni, hogy a versenytárs a sérelmezett tevékenységével mihamarabb hagyjon fel, a kereskedelmi és iparkamarákon belül működő választottbíróóságok előtt indíthattak pert. Végül, ha a versenytárstól a sérelmezett magatartás abbahagyásán kívül még kártérítést is kértek vagy esetleg büntetőeljárást is kívántak indítani ellene, akkor az illetékes királyi törvényszékhez lehetett a keresetet benyújtani.³⁵

A Zsüri intézményének elsődleges feladata az volt, hogy a hozzá beérkezett – versenycselekményekkel kapcsolatos – megkeresések kapcsán egy állásfoglalást adjon ki. Példaként nézzük azt az 1924-ben iktatott ügyet, amellyel kapcsolatban a Zsüri a következő véleményt fogalmazta meg. Egy budapesti cég egy kézírásos levelében, mint egy gazdag amerikai rokon 100 dollár érkezését jelentette be a vevőközönségnek és a régi rokonság felújításának reményében és viszonzószívességek beígérése mellett az érkező összeg ellenében cégét ajánlva, többrendbeli áru beszerzését és mielőbbi választ kért.³⁶

³⁴ Tvt. 43. § „A kereskedelmi és iparkamarák a 24. § 2. bekezdésében, a 32. § 2. bekezdésében és a 40. §-ban nekik biztosított jogok érvényesítése és reájuk bízott feladatok ellátása érdekében külön szervezet létesítenek. E szerv összetételéről és ügyrendjéről a kamara szabályzatot alkot, amelynek érvényességéhez a kereskedelmiügyi miniszter jóváhagyása szükséges.”; Tvt. 44. § „A kereskedelmi és iparkamarák a tisztességtelen verseny kérdésében felmerült viták felett döntő választott bíróságokat létesítenek. E választott bíróság hatásköre csak olyan ügyekre terjed ki, amelyekben a felperes nem követel kártérítést és ennél fogva a kereset csupán abbahagyásra irányul.; Mindenek előtt, fontos hangsúlyozni, hogy a Kamarai Zsüri és a Választott Bíróság működését egymástól élesen meg kell különböztetni. Míg a Zsüri a kamarák véleményező szerve volt, addig a Választott Bíróság a kereskedő és iparos érdekeltségek szakbíróósága volt, amely konkrét ügyekben ítélezett.

³⁵ Ebből az a tény következik, hogy a kamarai választottbíróóságok az egyes előttük lefolytatott ügyekben az alperest csupán abbahagyásra kötelezhatték és vele szemben más szankciót nem szabhattak ki. A kamarai választottbíróóságok hatáskörének csorbítása sokesetben azt eredményezte, hogy ha a versenytársak az abbahagyáson kívül más igényt is érvényesíteni kívánta, azt kizárólag a rendes bíróságok előtt teheték meg.

³⁶ Bp. kam. Zsüri: Z 195. J. VII. 10. 169. – 1925.

A Kamarai Zsúri a jelen esetben az emberi hiszékenységre alapított („parasztfogás”) reklámot látott megvalósulni. Indokolása alapján a tömeg, főleg a kevésbé intelligens, az ily bizalmas, családi jellegű, főleg Amerikával kapcsolatos levél tartalmát, a vele közölt adatok helyességét vagy igazságát nem igazán vizsgálta, hanem döntését főleg érzelmi alapon hozta meg. A kamarához beérkezett panaszos levelek tanulsága szerint az amerikai rokonokat váró magyarság egész hadserege vonult fel, akik a levélben felsorolt termékeket már meg is vásárolták és csak azt követően érdeklődtek a 100 dollárt hozó amerikai rokon után, hogy érkezése vajon mikorra várható. A levél tartalma egyértelműen az üzleti jóerkölcs alapján kifogásolható volt, hiszen a vevőközönseget megtévesztette. A Kamarai Zsúri hivatkozva a jóerkölcsbe ütközésre, a körlevelek kiküldésének azonnali megszüntetését követelte.³⁷

A jogesetből jól látható, hogy a Zsúrinek azon kívül, hogy kimondta az adott cég kereskedelmi magatartásának jóerkölcsbe ütközését és tisztességtelen voltát, más eszköze nem volt. Ezen állásfoglalás abszolút nem bírt kötelező erővel a panaszolt cég magatartására. Ugyanakkor más lett volna a helyzet, ha az eljárás nem a Zsúri hanem a Kamarai Választottbírótság előtt zajlott volna le, amelyet a következő példán keresztül kívánok szemléltetni.³⁸

Az ügy alperese cipők árusításával foglalkozott és bizonyos cipőket féláron árusított. Ezt a tényt a kirakat egész szélességében átfutó, a betűk nagyméreténél fogva kifejezetten figyelemfelkeltő módon a következő szöveggel hirdette: „Most vegyen, féláron árusítunk” majd alatta, kisebb betűkkel folytatva: „egyes párokat”. Az „egyes párokat” szavakból álló rész lényegesen kisebb mérettel volt írva, így azt csak kellő figyelem ráfordításával lehetett észrevenni, ráadásul úgy is volt elhelyezve, hogy a közönség figyelmét könnyen elkerülhette. Alapvetően azt mondhatjuk, hogy az alperes a valóságnak megfelelő tényt úgy hirdetett, „hogy hirdetésének a szokásos figyelem mellett a valóságnak meg nem felelő értelmet lehetett tulajdonítani.”³⁹ A Kamarai Választott Bírótság megállapította, hogy az alperesnek ezen hirdetési módja egyértelműen alkalmas volt a cipők kelendőségének fokozására és a vevőközönség megtévesztésére. Mivel a tisztességtelen versenycelekmény ismétlésének lehetősége mindaddig fennállt, amíg az alperes e hirdetési módot alkalmazta, a Választott Bírótság a cselekmény abbahagyására kötelezte az alperest.⁴⁰

³⁷ A Zsúri hangsúlyozta, hogy bárki, aki a gazdasági élet terén, önérdékből, nyereségszerzés céljából gazdasági tevékenységet fejtett ki, annak „magatartása belesett az egész gazdasági tevékenység körében érvényesülő versenyt felölélő törvény tiltó rendelkezéseibe.” Bp. kam. Zsúri: Z 195. J. VII. 18.016. – 1925.

³⁸ Már ezen a ponton szeretnék utalni arra, hogy sok esetben azért nem volt lehetőség egy adott ügyet a Kamarai Választottbírótságok előtt megindítani, mert az esetleges eljárást kezdeményező fél nem rendelkezett a választottbíróági eljárás megindításához szükséges képességekkel. Leggyakrabban ez a versenytársi minőség hiányát jelentette. Erről részletesebben lásd a *versenytársi minősítés a kamarai gyakorlat alapján* című fejezetben. Ami a versenytársi minőségen kívüli feleket illeti, fontos látni, hogy számukra a versenytörvény perlési jogosultságot sem a rendes bíróságok, sem a kamarai választottbíróóságok előtt nem biztosított. A tisztességtelen versenyről szóló törvénycikk a fogyasztók érdekét csupán közvetett módon, a gazdasági élet szereplőinek erkölcsstelen tevékenységei ellen való fellépéssel kívánta oltalmazni.

³⁹ Bp. kam. Választott Bírótság: Z 202. Vb. 13.687. – 1938.

⁴⁰ Bp. kam. Választott Bírótság: Z 202. Vb. 13.687. – 1938.; A Választott Bírótság döntésének helyességét, valamint a versenyjog gyakorlatának egyirányba mutatását bizonyította a Magyar Királyi Kúria 8380/1930 számú döntése, amellyel szinte teljesen azonos álláspontra helyezkedett a Vb. a fenti ügy kapcsán: „Tisztességtelen verseny a valóságnak megfelelő adatoknak oly híresztelése, hogy szokásos figyelemmel a való-

Egy másik hasonló ügyben a panaszlott hirdetéseiben 100.000 Koronás vásárlás esetén „6 tányért, 6 csészét és 6 poharat adott ajándékba”. A panaszos szerint a hirdetés szövegezése a vevők félrevezetésére alkalmas volt, ugyanis a hirdető vagy 6 tányért vagy 6 csészét vagy 6 poharat adott a valóságban és nem mind a három terméket. A Kamarai Zsűri megítélése szerint a panaszlottnak ez az eljárása a vevőközönség megtévesztését célozta. A Zsűri utalt arra, hogy „a gyakorlati élet – és maga a hirdetés szövegezése is mutatja, hogy az ily lehetetlennek látszó hazug hirdetési ajánlatok is a közönség körében hitelre találtak és vásárlásra ingereltek.”⁴¹

Láthatjuk, hogy a Kamarai Választott Bíróság hatásköre a Zsűriétől eltérően jóval tágabb és kötelező érvényű volt, végrehajtható ítéleteket hozhatott. A választottbíróóságok és zsűri intézménye közötti elsődleges és legfontosabb különbséget ez jelentette. A továbbiakban nézzük részletesebben, hogy miben állt a Kamarai Zsűri feladata és hogyan igyekezett formálni az üzleti tisztességgel és kereskedelmi magatartásokkal kapcsolatos joggyakorlatot.

2.1. A Zsűri intézménye, mint a kereskedő és iparosvilág erkölcsi esküdtszéke

A Zsűri szervének a gondolatát 1914-ben Székács Antal, az akkori Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara alelnöke vetette fel. Eleinte a Zsűri feladatát egyfajta kereskedő és iparosérdekeltség fegyelmi fórumaként látták, majd a versenytörvénnyel kapcsolatban már mint a kamarának egy véleményező szerv szerepelt.⁴² A Zsűri alapvetően két irányba fejtett ki tevékenységet. Egyrészt a bírói megkeresésekre állásfoglalásokat adott, amelyek a kamarai elnökség hozzájárulásával kamarai véleménnyé alakulhattak át.⁴³ Másrészt az egyes kereskedelmi érdekképviselőknek vagy akár a versenytársak közvetlen megkeresésére az egyes versenycselekmények megítélése kapcsán érvényre juttatta megítéléseit. Ugyanakkor állásfoglalást adhattak a Zsűri iroda által hivatalból észlelt visszaélések esetén is.⁴⁴

A Tvt. 41. §-a az üzleti versenyt érintő peres ügyek kérdésében a bíróságok és a kamarák szoros együttműködésének lehetőségét teremtette meg. A kamarák a bírósági tárgyalásokon, mint közérdekből felszólaló fórumok jelenhettek meg, amelyek álláspontját a kamarai kiküldöttek képviselték. Ez alapvetően a versenyperek elintézésének szakszerűségét és a „forgalmi érdekkörökben uralkodó nézetek és felfogások” érvényesülését kívánta elősegíteni. A kamarai kiküldöttek a konkrét ügyekben megnyilatkozó kereskedelmi és ipari közfelfogást képviselték. Nem voltak peres felek, beavatkozók vagy

ságnak meg nem felelő értelemben foghatók fel.”; A Kamarai Választott Bíróságnak e felfogását erősítette meg a Zsűri például a Z 195. J. 1783-14. – 1925.-ös, illetve a 1783-13. – 1925.-ös állásfoglalásaiban.

⁴¹ Bp. kam. Zsűri: Z 195. J. VII. 1783-10/1925.

⁴² BÁNYÁSZ 1933, 48. p.; A Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara kamarai zsűri létesítéséről és annak ügyrendjéről szóló szabályzatának 1. §-a a következőképpen határozott a Zsűriről: „A budapesti kereskedelmi és iparkamara egyrészt a tisztességtelen versenyről szóló 1923. évi V. tc.-ben részére biztosított jogok érvényesülése és a reá bízott feladatok ellátása, másrészt a kamara egyéb jogainak gyakorlása és feladatainak ellátása érdekében „Zsűri” néven külön szervezet létesít, amely a kamara ülésén megállapított, a kamara állandó szabályzatának kiegészítő részét alkotó jelen szabályok szerint működik.”

⁴³ BÁNYÁSZ JENŐ: *A kamarai Jury-k és Választott Bíróságok joggyakorlata*. Kereskedelmi jog. 1927. 24. évf. 7. sz. 120–121. pp.

⁴⁴ BÁNYÁSZ 1927, 52. p.

szakértők, csupán a kamarák és a bíróságok közötti összeköttetést valósították meg. A kamarai véleményeknek leginkább tájékoztató jellegük volt, a tényállás tisztázásba vagy bizonyítékok mérlegelésébe egyáltalán nem folytak bele. Kifejezetten a panaszlott fél üzleti magatartását tették az üzleti tisztesség, vagy a jóerkölcs szempontjából bírálat tárgyává és egyéb szempontok elbírálását a bírói szabad mérlegelésre bízta.⁴⁵

A Zsúri rendszerint ad hoc tanácsokban működött. Tagjai a korszak kereskedő és iparos életének elismert szakemberi voltak, akik vagy hivatalból, vagy választás útján töltötték be szerepüket.⁴⁶ A következőkben át kívánom tekinteni, hogy a Zsúri milyen jellegű állásfoglalásokkal igyekezett segíteni a hozzáforduló bíróságokat, valamint a kereskedelmi élet szereplőit.

Ahogy az korábban is említettem, amikor a tisztességtelen verseny vonatkozásában az üzleti tisztességről, jóerkölcstről beszélünk, mindig az üzleti világ erkölcsi értékeléséből kellett kiindulni. Az erkölcs követelményeivel kizárólag a tisztességes és becsületes eszközökkel folytatott küzdelem volt összeegyeztethető. A kereskedelmi és a gazdasági világ résztvevői által folytatott cselekmények egyetlen korlátját az üzleti világ erkölcsi felfogása és az üzleti tisztesség jelentették.⁴⁷ A Zsúri szervének felállítását követően, már az első állásfoglalásai között leszögezte, hogy az üzleti verseny terén analóg esetek nem léteznek. Alapvetően e gondolat jelentette működésének vezérfonalát, amelyet minden esetben megpróbált szem előtt tartani. Tartalmát a következőképp bontotta ki: „Az üzleti eljárásokat mindenkor a konkrét körülmények mérlegelése alapján és a panaszokban előadott tényállások valóságának feltételezése mellett volt szükséges vizsgálni.”⁴⁸ Elképzelhető volt ugyanis, hogy a konkrét eset körülményei között olyan meg nem engedett magatartásokat találunk, amely más körülmények között nem képeznek vita tárgyát. Ha nem magára az eset körülményeire helyeztük volna a hangsúlyt, hanem magukra a cselekményekre és az üzleti eljárások kerültek volna minősítésre, akkor a Zsúri döntései könnyen elvi jelentőségű megállapítások, illetve döntések erejével hatottak volna. Ez azonban teljességgel ellentétes lenne a Zsúri által korábban megfogalmazott vezető gondolattal, hogy az üzleti verseny terén analóg esetek nem léteznek.⁴⁹ Fel kell tehát ismernünk az egyes üzleti magatartások vizsgálata során, hogy a sokszor azonosnak látszó cselekmények, az eset konkrét körülményeinek mérlegelése alapján más és más megítélést eredményezhettek. Mindenkor a konkrét ügy körülményei, a mindennapi élet tapasztalatai, a forgalmi élet jelenségei kellett, hogy biztosítsák a helyes útmutatást.⁵⁰ E gondolat megértése végett példaként álljon itt egy a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara Választott Bírósága előtt lezajlott ügy.

⁴⁵ BÁNYÁSZ 1927, 121. p.

⁴⁶ A választott Zsúri tagok a kamara székhelyén működő általános jellegű kereskedelmi és ipari érdekképviselőket tagjaiból kerültek ki. Így például a Baross Szövetség, a Fővárosi Kereskedők Egyesülete, a Gyáripari Képviselők Országos Egyesülete és az Ipartestületek Országos Szövetsége többek között. BÁNYÁSZ 1927, 122. p.

⁴⁷ Nem szabad tehát megfélemlenünk arról, hogy a verseny szabad volt. Véleményem szerint a versenytörvényünknek nem az volt a célja, hogy a kialakult szabadversenyt, szabadkereskedelmet korlátozza, hanem pusztán a tisztességtelen versenyzők ellen kívánt oltalmat biztosítani.

⁴⁸ Bp. kam. Zsúri: Z 195. J. VII. 1783.-1. – 1925. p.

⁴⁹ BÁNYÁSZ JENŐ. *A tisztességtelen verseny a Juryk és Választott bíróságok joggyakorlata*. Budapest, 1927. 45. p.

⁵⁰ Bp. kam. Zsúri: Z 195. J. VII. 1783.-1. – 1925.

Az alperes egy általa bérelt szállodai kávéházi és vendéglői részekből álló üzlethelységgnek a vendéglői részét kívánta a felperesnek albérletbe adni. A felperes kötelezte magát, hogy az albérlet ideje alatt a vendéglői helyiséget kávéházi üzemre nem fogja átalakítani. Az alperes, akit a szerződés nem kötött az általa használt kávéházi helyiségben elkezdett vendéglői tevékenységet is folytatni és az utcai bejárat felett attól jobbra és balra nagy falragaszokon ebéd kiszolgálását hirdette. A kamara nézete szerint az alperes vétett az üzleti tisztesség ellen, mivel az alperes a felperes üzleti tevékenységét a maga javára szerződéses kikötéssel korlátozta, majd olyan magatartást tanúsított, amely egyértelműen az üzleti jóerkölcsbe ütközött. Miután az üzletek egymás szomszédságában helyezkedtek el, továbbá a két üzlet összetéveszthetősége egyértelműen megállapítható volt, az alperes által folytatott gyakorlat a vendégeket, vagy legalábbis azok egy részét a felperestől elvonhatta, elcsábíthatta.⁵¹

Amennyiben a jelen jogesetben az alperes üzleti cselekményét, eljárását minősítették volna, az a helytelen megállapítás született volna, hogy tisztességtelen versenycselekményt valósított volna meg az a gazdasági szereplő, aki szerződésben korlátozta bérllőjének tevékenységét, majd ő maga e tevékenységet folytatja. Ahogy azt a Zsúri helyesen kiemelte, az üzleti tisztességbe ütközést ebben az esetben is a magatartás körülményeibe lehetett felfedezni. Ez pedig az adott ügyben az üzletek egymás mellett való elhelyezkedése és a hirdetések összetéveszthetőségére okot adó körülmény jelentette.⁵²

A kamarai Zsúri gyakorlatának tanulmányozása során számos esetben⁵³ találkozunk olyan ügyekkel, amelyekben a kereskedők, a gazdasági szereplők saját profituk növelése érdekében a vásárlóközönséget megpróbálták megtéveszteni vagy emberi hiszékenységüket kihasználva vásárlásra ösztönözni. Az egyes ügyek megítélésakor elsősorban azt kellett tisztázni, hogy milyen ismeretekkel rendelkezhetett egy átlagos fogyasztó. Ez esetben a Zsúri azt a felfogását juttatta érvényre, amelyre gyakorlata során különös hangsúlyt is fektetett, hogy „a vásárlóközönség az egyes kereskedelmi tevékenységek megítélése kapcsán kellő szakmai ismeretekkel nem rendelkezik.”⁵⁴ Nézzük mit jelentett ez a gyakorlatban.

„Minden megrendelő felünk 1 milliárd koronára van biztosítva arra az esetre, ha bármely természetű munkálatok folytán tűzkár, tárgyrongálás, vagy személyek sérülése történne.”⁵⁵ A Zsúrinek bemutatott kötvények tanulsága szerint a biztosítás összege még csak meg sem közelítette a hirdetésben kilátásba helyezett 1 milliárd koronát, továbbá a kötvényekben olyan megszorításokat és kikötéseket tartalmaztak, amelyek akár meg is hiúsíthatták a biztosítás összegének kiutalását, illetve a szerződés érvénytelenségét

⁵¹ Bp. kam. Választott Bíróság: Z 202. Vb. 15.326. – 1925., A Választott Bíróság ugyancsak az alperes által folytatott kereskedelmi magatartások körében látta megvalósulni a tisztességtelen versenycselekményeket a 7849. – 1925.-ös, 25.274 – 1927.-es ügyekben.

⁵² Visszaulva a Zsúri azon állásfoglalására, amely szerint elképzelhető volt, hogy a konkrét eset körülményei között olyan meg nem engedett magatartásokat találunk, amely más körülmények között nem képeznek vita tárgyát, véleményem szerint jelen esetben azt mondhatnánk, hogy bizonyosan nem valósított volna meg tisztességtelen üzleti magatartást az alperes azonos cselekménye abban az esetben, ha az üzletek egymástól – a felületesen szemlélődő vásárlók számára is – jól elkülöníthető lettek volna.

⁵³ Bp. kam. Zsúri: Z 195. J. VII. XII., 18.016.; 1783-22 – 1925.; 27.450 – 1925.; VII., 14.320. – 1924.; 1783-18 – 1925.; 1783-10 – 1925.; 1783-7 – 1925.; 1783-19 – 1925.; 1783-3 – 1925.; 1793-2 – 1925.

⁵⁴ Bp. kam. Zsúri: Z 195. J. VII. 1783.-1. – 1925.

⁵⁵ Bp. kam. Zsúri: Z 195. J. VII. XII., 18.016.

vonhatták maguk után. A Zsúri a fenti közlést olyan hirdetési eszköznek minősítette, amely valótlan adatot tartalmazott, valamint a fogyasztóközönség tévedésbe ejtésére is alkalmas volt. Jelen esetben a biztosítási szerződés megkötésekor a fogyasztótól nem volt elvárható, hogy az említett tisztességtelen, megtévesztésre alkalmas szerződési feltételeket észrevegye, azok ellen felszólaljon.⁵⁶

2.2. Versenytársi minősítés a kamarai gyakorlat alapján

Ahogy arra korábban már röviden utaltam, a Tvt. egyes rendelkezéseinek alkalmazása megkívánta a versenytársi minősítést.⁵⁷ Ahogy az üzleti verseny, üzleti tisztesség fogalmát, úgy a versenytárs fogalmát is, mind a bírói, mind a választottbírói és zsúri gyakorlat az első perctől kezdve igyekezett a lehető legtágabb értelemben venni.⁵⁸ A Budapesti Királyi Törvényszék egy ítéletében kifejtette, hogy az állandó bírói gyakorlat szerint a versenytársi minőség megállapításához nem szükséges, hogy a szembenálló versenytársak azonos üzletkört folytassanak, hanem elégséges, hogy azok üzletkört bizonyos ponton összeütközésbe kerüljön. E felfogás mentén a likőr gyártással foglalkozó felperesi cég versenytársi minősége a szénsavgyártással foglalkozó alperesi céggel szemben megállapítható volt.⁵⁹ Így versenytársai voltak egymásnak az ingyen fényképet osztogató kereskedő és a fényképész vagy a portáltervezéssel hivatásszerűen foglalkozó tervező és a tervezett rajzok szerint portálkészítő vállalatok.⁶⁰ A Zsúri megállapította, hogy meg nem engedett tisztességtelen versenyeszköznek minősült az egyes versenytársak azon eljárása, amely szerint a forgalomban ismert márkakészítmények – jelen esetben gyógyszerek – pótlására – adott esetben még az orvosi receptek rendelkezései ellenére is – saját készítésű, védjegyes árukat szolgáltatottak ki. Ez alapján azt mondhatjuk, hogy azok a vállalatok, amelyek védjegyes, illetve azokkal rokon természetű áruk forgalomba hozatalával foglalkoztak, a védjegytulajdonos versenytársainak lehetett tekinteni. Ebből következett, hogy a védjegyes áruk kiszolgáltatása vagy azok pótlásának elkészítése versenytárrá tették a közintézményeket is – kórházakat, gyógyszerárakat – amelyeket ugyanúgy kötötték a törvényes rendelkezések, mint a magánvállalatokat.⁶¹ Ezt a következő példával kívánom alátámasztani.

A Tres gyógyszervegyészeti, ipari és kereskedelmi rt. hosszabb ideje hozott forgalomba egy Salvacid nevű készítményt jellegzetes csomagolásban és formában. A MABI

⁵⁶ Bp. kam. Zsúri: Z 195. J. VII. XII., 18.016.

⁵⁷ Versenytársnak pedig a Tvt. 30. §-a szerint: „*versenytárs minden azonos vagy hasznoszerű vállalat, de csak akkor, ha az adott körülményekre figyelemmel, az üzleti versenyben érdekeltnek tekinthető.*” A Tvt. 30. §-ának a bírói gyakorlat által elfogadott értelme szerint a Tvt. rendelkezései alá eső és a törvény oltalmában részesülő vállalatnak kellett tekinteni minden üzleti alpra fektetett foglalkozást, amely nyereségszerzés végett vagyoni, vagy nem vagyoni szolgáltatás visszerhes teljesítésével járt. BANYÁSZ ISTVÁN: *Tisztességtelen verseny és védjegyoltalom.* Az Iparjogvédelmi Egyesület kiadása. Budapest, 1940. 5. p.

⁵⁸ MESZLÉNYI ARTÚR: *A versenytárs fogalmának helyes értelmezése.* Iparjogi Szemle, 1933. 27. évf. 7–8. sz. 1., A Kamarai Zsúri Z 195. J. 24.572 – 1924-es állásfoglalásában ezt az álláspontot erősítette.

⁵⁹ Budapesti Királyi Törvényszék 31.830 – 1931. számú határozatából. Magyar Ipar. 1934. 55. kötet. 5. sz. 18–19. pp.

⁶⁰ MESZLÉNYI 1933, 1. p.; E tekintetben az a körülmény, hogy a portál tervezése szellemi munka, a kereskedői szolgáltatás és azzal való foglalkozás pedig vállalat, nem érintette a versenytársi megítélést. Kúria 5707–1931. számú határozata. Magyar Ipar. 1934. 55. kötet. 5. sz. 19.

⁶¹ Uo. 19. p.

– Magánalkalmazottak Biztosító Intézete – drágának találta ezt a gyógyszerkülönlegeséget és házilag pótszert állított elő, amelyet házi gyógyszertára útján, minden megjegyzés nélkül, ugyanolyan csokoládészínű mázzal bevont tabletták formájában szolgáltatott ki azoknak a betegeknek, akiknek az orvos Salvacidot írt elő. A Tres a MABI-nak ezt a gyakorlatát magára nézve sérelmesnek és a tisztességtelen versenyről szóló törvénybe ütközőnek vélte és keresetet indított a MABI ellen. Az alperes azzal védekezett, hogy ő nem volt kereskedő, hiszen gyógyszertára nem adott el gyógyszereket, hanem törvényes hatáskörben, törvényes illetményként ingyen juttatta azt a biztosítottainak, így rá a tisztességtelen versenyről szóló törvény nem vonatkozott. Az ügy kérdése tehát az volt, hogy a MABI a Tres gyógyszergyár versenytársának minősülhetett-e.⁶² A felperes álláspontja szerint az üzleti tisztesség és jóerkölcs szabályai mindenkit köteleztek, akik áruk szolgáltatásával vagy forgalomba hozatalával a forgalomba bekapcsolódtak. Utalt továbbá arra, hogy a tisztességtelen versenyről szóló törvény nem kívánta meg, hogy az áru forgalomba hozatala éppen eladás útján történjen meg.

Az ügyben hozott bírósági ítélet megegyezett a fentebb kifejtett Zsúri által tett állásfoglalással és kimondta, hogy „az közömbös, hogy az alperes biztosítottai részére a gyógyszert ingyen vagy ellenérték fejében adta-e ki, mert azzal, hogy az alperes házi gyógyszertára útján gyógyszereket állított elő, tehát technikai, ipari munkát fejtett ki, a felperes versenytársává vált. Az alperes eljárásával fogyasztókat vont el a felperestől és ezzel bekapcsolódott az üzleti versenybe.”⁶³ A bíróság ítéletében utalt továbbá arra, hogy „a betegpénztárak, közkorházak és közintézmények részéről követett az az eljárás, hogy a forgalomban ismert és keresett védjegyes áruk pótlására, orvosi rendelkezés ellenére is saját készítésű termékeket szolgáltatott ki, tisztességtelen verseny”.⁶⁴ A Zsúri és a királyi törvényszék gyakorlata alapján megállapíthatjuk, hogy bárkiről is legyen szó – akár még közintézményről is –, ha olyan gazdasági cselekményt folytatott, amely külső fellépésénél fogva alkalmasnak bizonyult arra, hogy más vállalat fogyasztóközönségét elvonja, azzal belépett az üzleti versenybe és vonatkoztak rá a verseny tisztességét oltalmazó rendelkezések. Csak e felfogás mellett lehetett biztosítani a gazdasági élet egész területén az üzleti tisztesség és jóerkölcs érvényesülését.⁶⁵

Véleményem szerint igazolható, hogy a versenytársi minőség megléte elengedhetetlen feltétele volt a Tvt.-ben biztosított oltalomra való hivatkozásnak. Bármely jogalkalmazó szervről is legyen szó, az egyes kereskedelmi magatartások megítélése kapcsán az első feladat a versenytársi minőség megítélése volt. A Zsúri által lefolytatott ügyek kapcsán is vizsgálni kellett, hogy a felek egymás versenytársainak minősülnek vagy sem. A gyakorlatban ez a következőképpen nézett ki.

⁶² Érdemes a kérdés megválaszolása kapcsán először az üzleti verseny fogalmát megvizsgálni. A Magyar Királyi Kúria P. IV. 6042/1931. sz. ítéletében kifejtette, hogy üzleti verseny minden olyan gazdasági tevékenység, amely egyrészt nyereség elérésére, jövedelem szerzésére irányult, másrészt pedig versenyhatás elérésére általában alkalmasnak bizonyult. Magyar Ipar. 1934. 55. kötet. I. sz. 31–32. pp.

⁶³ Magyar Ipar. 1934. 55. kötet. I. sz. 31–32. pp.

⁶⁴ Uo. 32.; A Kúria fent hivatkozott ítéletét, tehát ez esetben a Budapesti Királyi Törvényszék egyértelműen úgy értelmezte, hogy azzal, hogy a MABI egy olcsóbb előállítási költségű gyógykészítményt adott ki a betegeknek, magára nézve kedvezőbb helyzetet teremtett meg és kiadásait csökkenteni tudta, amellyel végsősoron tevékenysége megfelelt a Kúria szerint megkövetelt üzleti verseny feltételeinek.

⁶⁵ MESZLÉNYI 1933., I. p.

A felperes a székesfőváros kezelésében lévő Községi Temetkezési Üzem üzleti eljárását tette kifogás tárgyává és panasszal fordult a kamarai Zsúrihez. A felperes panaszában előadta, hogy az alperes kereskedelmi eljárásai során már több ízben kijelentette, hogy a Községi Temetkezési Üzemen kívül más vállalkozó temetések rendezésére nem jogosult. Az alperes a felperes állítása szerint olyan ténybeli adatokkal híresztelt, amelyek a valóságnak nem feleltek meg és a közönség tévedésbe ejtésére is alkalmasnak bizonyultak, továbbá a felperes üzleti hírnevet és hitelét is rontották. A Zsúri az ügyben megállapította, hogy a konkrét ügyben azonos tárgyú és teljesen egyenjogú vállalatok álltak egymással szemben, vagyis egymás versenytársai voltak. Majd utalt arra, hogy az ügy, a tisztességtelen versenytől szóló törvény rendelkezései alapján minden vonatkozásában elbírálás és megítélés tárgya lehetett.⁶⁶

A Zsúri az ügy elbírálása kapcsán a kifejezetten a konkrét eset vonatkozásában, annak körülményeire figyelemmel igyekezett felállítani a tisztességtelen kereskedelmi magatartás határait, amely így szólt: „az alperes azáltal, hogy a maga hasznát keresve, vagy a köz érdekét tartva szem előtt, saját vállalatát előtérbe tolja, újításait, modern berendezéseit ajánlja a felek figyelmébe, úgyszintén kevésbé költséges eljárását, továbbá a felperes üzleti eljárását, jogos azonban a befektetésbe át nem csapó kritikával illeti, az üzleti tisztességbe ütköző eljárást még nem követ el.”⁶⁷ A versenyküzdélemből csupán azokat a tisztességtelen versenyzőket kellett kizárni, amellyel a versenytárs valamennyi tisztességes gyakorlatot folytató versenytársát megkárosíthatta, erőszakos és jogosulatlan beavatkozásaival ipari tevékenységeik folytatásában korlátozhatta.⁶⁸ Ellenkező esetben már egyértelműen a szabad verseny jogszerű mechanizmusaiba történő volna beavatkozás, amely ellentétes lett volna a tisztességtelen versenyzésről szóló rendelkezések célkitűzéseivel.

2.3. A Zsúri és a szabad verseny védelme

A Zsúri világosan állást foglalt és egyértelműsítette gyakorlatában a szabad versenyzés védelmét. Meglátása szerint „helytelen lett volna azt gondolni, hogy a tisztességtelen versenyről szóló törvény a versenyzőt szabad mozgásában akarta volna gátolni. Aki tisztességes eszközökkel, pl. a tényleg legolcsóbb és legjobb minőségű árú előállításával, vagy a legolcsóbb és legjobb munka produkálásával igyekezett versenytársának vevőkörét elhódítani, vagy akár versenytársát megsemmisíteni, annak verseny még korántsem bizonyult tisztességtelennek.”⁶⁹ Az alábbi példán keresztül kívánom igazolni állításomat.

⁶⁶ Bp. kam. Zsúri: Z 195. J. VII. 24.572. – 1924.

⁶⁷ Bp. kam. Zsúri: Z 195. J. VII. 24.572. – 1924.; A Zsúri természetesen utalt arra, hogy amennyiben egy bizonyítási eljárás során a felperesi panaszok beigazolást nyernének, úgy a Zsúri nézete szerint az alperes által folytatott gyakorlat az üzleti tisztességbe ütközik, valamint egyértelműen alkalmasnak bizonyul a felperes üzleti hírnevének csorbítására. Itt szeretném megemlíteni, hogy megítélésem szerint a Zsúri részéről ez a fajta „kettős” állásfoglalás egészen egyszerűen azzal volt magyarázható, hogy a Zsúrinek bizonyítási eljárás lefolytatására nem volt hatásköre, csupán a konkrét esetek kapcsán fogalmazott meg véleményeket, adott állásfoglalásokat. Ilyen esetekben mindig a Zsúri véleményét mérlegelve dönthetett a felperes, hogy ügyében kívánt-e bírósági eljárást kezdeményezni vagy sem.

⁶⁸ BÁNYÁSZ 1933, 20. p.

⁶⁹ SZÉKÁCS ANTAL: *A Jury és a Választott Bíróságok döntései*. Saját Kiadás. Budapest, 1927. 17. p.; Ez azonban csak abban az esetben volt igaz, amennyiben a versenytárs ezen tevékenysége közben nem sértette

„Az a körülmény, hogy a versenytárs olcsóbban adja el áruját, a szabad versenynek csak egy megengedett gyakorlása”⁷⁰ A Zsüri megítélése szerint az a tény, hogy például egy nagykereskedő 20%-kal olcsóbban kínálja vételre táblaüvegeit asztalosiparosának, mint bármely másik cég, az üzleti tisztesség szempontjából nem kifogásolható. Az árak leszorítása önmagukban még nem ütköztek az üzleti tisztességbe és általában a jóerkölcsbe. A szabad verseny a versenytársakra bízta, hogy ki milyen áron adta el áruját. „Az a körülmény, hogy a versenytársak vevők szerzése céljából olcsóbban adták el áruikat, a szabadversenyek csak egy megengedett gyakorlása volt, hacsak a versenytárs az árut jóerkölcsbe ütköző módon nem szerezte. A vásárlók előnyben részesítése még nem tisztességtelen eljárás.”⁷¹

A kávéceg rekláma így szólt: „Az egyes kávésdobozokba pénzdarabokat, többek között minden 10. félkilogrammos dobozba egy ezüstkoronát helyezünk el.” Amennyiben a nyereményjáték igaz, nem téveszti meg a vevőközönséget és nem is minősül tisztességtelen versenyselekménynek.⁷²

„A versenynek nem szabad utcai forgalomban folytatódnia, oly módon, hogy a versenytárs az utcán, avagy a versenytárhoz vezető úton (lépcsőház, járda, stb.) a járókelőt megszólitja. És az sem feltétel, hogy a megszólitás adott esetben erőszakos, tolakodó legyen.”⁷³ A Zsüri ezen állásfoglalásával kapcsolatban szeretnék utalni a kamarai Választott Bíróság egy döntésére, amelyben egyetértett a Zsüri azon álláspontjával, hogy a vevőknek az utcán, tolakodó, erőszakos módon történő fogdosása tisztességtelen versenynek minősült, azonban utalt arra, hogy ezen évtizedek óta folytatott üzleti eljárás ellen eddig sem a versenytársak, sem a járókelők, fogyasztók komoly panasszal nem éltek. „Éppen ezért a törvényes rendelkezés szigorú alkalmazása ezidő szerint méltánytalan volna. E kétségkívül üzleti jóerkölcsbe ütköző eljárásokat éppen ezért lépésről-lépésre kell megszüntetni.”⁷⁴ A vevőfogdosással kapcsolatban a Magyar Királyi Kúria a

meg versenytársainak a személyiségét védő korlátokat (név, cég, védjegy stb.), nem igyekezett versenytársát valótlan állításokkal befeketíteni (hírnév- és hitelrontás), vagy a vásárlók józan ítélőképességét nem próbálta csalárd fogásokkal befolyásolni.; Bányász Jenő a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara titkára a kérdésről a következőképp vélekedett: „Nagyon természetes, hogy a haszonszerzés iránt kifejtett gazdasági tevékenység mások érdekeit sértheti. A versenytörvény azonban kizárólag a jogtalan érdeksértést üldözi. Nem jogtalan érdeksértés a valóságnak megfelelő, köztudomású adatoknak üzleti célokra való felhasználása. A tisztességtelen verseny ott kezdődik, ahol az érvényesülés megtévesztő, vagy egyébként erkölcstelen eszközök felhasználásával történik.” BANYÁSZ 1927, 11–12. pp.

⁷⁰ Bp. kam. Zsüri: Z 195. J. VII. 11.154.-1925.

⁷¹ Bp. kam. Zsüri: Z 195. J. VII. 11.154.-1925.; A Magyar Királyi Kúria 2529/1932 számú döntésében a Zsüri fenti álláspontját a következőképp juttatta érvényre. „Az olcsó árusítás a verseny-törvénybe csak akkor ütközik, ha saját jogos érdek nélkül csak a versenytárs megkárosítására irányult.” Majd a 4366/1932 számú döntésében a termékek áron aluli forgalmazásával kapcsolatos kereskedelmi gyakorlatot a Zsüri értékelésével összhangban tovább értelmezte. „Egymagában valamely árunak versenyző célzattal másoknak olcsóbban, akár a beszerzési áron, akár a beszerzési áron alól való árusítása nem ütközik a verseny-törvény rendelkezéseibe, kivéve, ha megállapítható, hogy az alperes csak a versenytársai tönkretételét célzott versenyre során árukat a beszerzési lehetőségekhez képest, oly alacsonyan szabta volna meg, hogy azokkal józan gazdasági felfogás szerint általában lehetetlen volt, az üzlet folytatását megbénító veszteségek nélkül, versenyezni.” MESZLÉNYI 1933, 4. p.

⁷² Bp. kam. Zsüri: Z 195. J. VII. 7932. – 1924.

⁷³ Bp. kam. Zsüri: Z 195. J. 1783-21. – 1925.

⁷⁴ Bp. kam. Választott Bíróság: Z 202. Vb. 31.885. – 1925.; Azt mondhatjuk tehát hogy a kamarai gyakorlat figyelemmel volt az évtizedes üzleti szokásokra, annak ellenére, hogy a jogszabályi feltételek adottak vol-

Választott Bíróság állásfoglalását némiképp figyelmen kívül hagyva és egyértelműen a Zsúri által felállított szigorúbb erkölcsi mércét alkalmazva a következő álláspontra helyezkedett: „...a járókelőknek az úton való elfogása és üzletkötés céljából sátorba csalogatása, tolakodó módon betessékelése, vagy bevezetése, a nyílt piaci forgalomban is túrhetetlen, tisztességtelen eszköze az üzleti versenynek. Nem változtat a vevőszerezésnek ezen módjának megítélésén azon alperesi előadás, hogy a helybeli szabószakma körében a piaci vásárokon esetleg már általános gyakorlattá fajult volna, mert hatályos kereskedelmi szokás, a törvénnyel ellentétben nem létesülhet.”⁷⁵ A Kúria ezen döntése világosan bizonyítja a Kamarai Zsúri versenyformáló hatását, ugyanis a Tvt. a vásárlók utcán történő megszólításaival, üzletbe csábításaival külön, kiemelve nem foglalkozott. A Kamarai Zsúri volt az a szerv, aki e kereskedelmi magatartást a Tvt. 1. §-a alá – mint meg nem engedett kereskedelmi magatartást – helyezte, majd láthatóan a Kúria 1933-ban a Zsúri által megfogalmazott erkölcsi felfogását, mint a Tvt. 1 §-ába beleolvadt törvényes rendelkezést hivatkozta.

„Ingyen utazhat Párizsba 14 napra, vagy ingyen kaphat egy hálószebábútort, vagy egy menyasszonyi kelengyét, ha szükségletét nálunk októberben beszerzi.”⁷⁶ Jelen hirdetés kétségkívül tömeges és gyors vásárlásra ösztönözhatta a vásárlókat, azonban a Zsúri mérlegelése alapján az üzleti tisztesség korlátját csak abban az esetben lépi át, amennyiben a hirdető üzleti eljárása a fogyasztók megtévesztését célozta. A Zsúri a szabad verseny vonatkozásában kifejtette, hogy a versenyküzdelem továbbra sem volt bűn, és ugyanígy az erőteljesebb reklámeszközök alkalmazása sem bizonyult annak.⁷⁷ Összességében azt mondhatjuk, hogy a fent idézett hirdetésnek szövege nem károsította sem a vásárlókat, sem a versenytársakat, továbbá a vevőközönség megtévesztésére sem bizonyult alkalmasnak.⁷⁸

Láthatjuk, hogy azon túl, hogy a Zsúri a tisztességtelen versenyselekmények, valamint az üzleti tisztesség korlátait igyekezett felállítani, a szabad versenyt is próbálta védeni és érvényre juttatni.

Tekintettel arra, hogy a Zsúri szervében a legelőkelőbb, úgy az üzleti, mint általában a társadalmi életben tekintéllyel és erkölcsi súllyal bíró és a konkrét esetek elbírálásánál érdektelen egyének foglaltak helyet, e szerv szakvéleményében az üzleti tisztesség és a jóerkölcs egy fogalommá olvadhatott össze és egyenrangú értékmérőként szolgált,

tak arra, hogy marasztaló ítéletet hozzanak egy hasonló kereskedelmi gyakorlat vonatkozásában, azonban véleménye szerint mégis a törvény nevelő célját és hatását kellett ilyenkor szem előtt tartani.

⁷⁵ Kúria 2516/1933 sz. döntése. MESZLÉNYI, 1933. 4.; A Kúria P. IV. 2514/1936. számú elvi megállapítása ezt ugyancsak megismétli: „A Tvt.-be ütközik azon vidéki temetkezési vállalat eljárása, mely üzletfeleit sorozatosan olyképen igyekezett megszerezni, hogy az elhaltak hozzátartozóit a halottasháznál felkereste, vagy azokat az utcán megszólította és ily módon ajánlotta temetkezési cikkeit és temetés körüli szolgáltatását.” MESZLÉNYI 1933, 5. p.

⁷⁶ Bp. kam. Zsúri: Z 195. J. 17.352. – 1924/X.

⁷⁷ Bp. kam. Zsúri: Z 195. J. 17.352. – 1924/X.; Jelen esetben a hirdetés szövege – annak érdekében, hogy minél nagyobb hasznot és sikert érjen el a hirdető – egy rövidebb időtartamra (októberre) szorítkozott, ez pedig a Zsúri megítélése szerint épp úgy a létért folytatott küzdelemnek általános jelensége volt, mint maga a verseny.

⁷⁸ Feltéve természetesen, hogy nem tartalmazott valótlan adatot és a valóság látszatával nem tévesztette meg a vásárlókat.; továbbra is fontos hangsúlyozni, hogy a Zsúri kizárólag az elért iratok és dokumentumok alapján hozta erkölcsi jellegű megállapításait, tehát bizonyításokat nem folytathatott le, éppen ezért a hirdetés szövegének valóságtartalmát csak annyiban tudta vizsgálni, amennyiben az a rendelkezésére álló dokumentumok alapján lehetséges volt.

amely végső soron a helyes kereskedelmi és ipari közfelfogás kialakulására vezethető. ⁷⁹ Ahogy azt említettem, a kamarai zsűrik egyrészt az esetleges bírói megkeresésekre, másrészt pedig a versenytársak által eléjük tárt ügyekben fejtették ki véleményüket és fogalmazták meg „erkölcsi ítéleteiket”. A Kamara álláspontja szerint a bírók abban az esetben helyezkedtek helyes elvi alapra, amennyiben az üzleti tisztesség alapján álló kereskedők, iparosok eljárásait és felfogásait kutatták az egyes konkrét esetek elbírálásánál. Ez a helyes kereskedelmi és ipari közfelfogás pedig kétségtelenül az érdektelen, a konkrét ügytől távol álló zsűri-tanácsok egyhangú megítéléseiben jutott kifejeződésre. ⁸⁰ A zsűribizottságok által, a bírói megkeresésekre adott szakvéleményeket bíróságaink rendszerint döntőjellelűnek ismerték el és abból a helyes felfogásból indultak ki, hogy az „üzleti tisztesség megítélésénél a kereskedelmi felfogás az irányadó és a zsűriben tömörült előkelő üzletemberek felfogását ehhez képest rendszerint alapul vették úgy, hogy bírói döntésre sokszor nem is került sor.” ⁸¹

2.4. A Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara Választott Bíróságának iránymutatói az egyes versenycselekmények kapcsán

A választottbírói eljárások voltaképp nem kifejezetten polgári peres eljárásoknak minősültek, hanem inkább azt pótolták. Az állam felállította a maga jogvédelmi intézményeit, de nem kötelezte a feleket, hogy azokat igénybe vegyék, amennyiben köztük jogvita merülne fel. Sokkal inkább lehetőség nyílt arra, hogy vitás ügyeket az érintett felek maguk között, az államhatalom jogvédelmi szervezetének közreműködése nélkül intézzék el. ⁸² Összességében azt mondhatjuk, hogy a választottbírói eljárása és döntése magánjogi viszonyokon alapult és a magánjog körébe tartozott, ugyanis a választottbírói eljárás mindig csak a felekkel kötött szerződések alapján járhatott el. ⁸³ Abban az esetben viszont, amennyiben a törvényhozás a választottbírói ítéletét a végrehajtható közokirat jellegével, valamint a jogerős ítélet egyéb tulajdonságaival is felruházta, akkor a törvényhozásnak kötelessége garantálni, hogy a közérdek és a jogos magánérdek a választottbírói eljárással sérelmet ne szenvedhessen. ⁸⁴ A polgári perrendtartásról szóló

⁷⁹ MESZLÉNYI ARTÚR: *A tisztességtelen versenyről szóló törvény magyarázata*. Jogtudományi közlöny. 1923. 58. évf. 16. sz. 126–127. pp.

⁸⁰ Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara Kamara évkönyve. Budapest. Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara. 1925. 112. p.

⁸¹ BLAUNER MÓR: *A Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara Jurygyakorlata a tisztességtelen verseny iránti ügyekben*. Polgári jog. 1925. 1. évf. 1. sz. 35–36. pp.

⁸² GAÁR VILMOS: *A magyar Polgári Perrendtartás magyarázata*. 2. kötet. Athenaeum irodalmi és nyomdai Rt. Budapest. 1911. 385.; Ebből következik, hogy a felek megállapodhatnak abban, hogy a közöttük kialakult jogvitát általuk meghatározott módon választott egy vagy több személy döntse el és hogy ezt a döntést magukra kötelezően elfogadják. Ez azonban csak a felek megegyezésének az eredménye és „nem az államhatalom jogvédelmi szervének a köztekintély erejével felruházott közjogi cselekedete s azért nem bír az ítélet erejével.” Ebből az következett, hogy amennyiben a választottbíró vagy bírák ítéletével a teljesítésre kötelezett fél önként nem teljesített, ellene a választottbírói ítélet alapján nem lehet végrehajtást indítani. A választottbírói ítélete csak külön törvényes intézkedéssel válhatott végrehajtható közokirattá. Uo. 385–386. pp.

⁸³ MAGYARY GÉZA: *Magyar polgári perjog*. Második, teljesen átdolgozott kiadás. Franklin-társulat. Budapest, 1924. 729. p.

⁸⁴ MESZLÉNYI ARTHUR: *Bevezető a Polgári perrendtartáshoz*. Athenaeum irodalmi és nyomdai Rt. Budapest, 1911. 396. p.

1911. évi I. törvénycikk (a továbbiakban: Pp.) az említettekkel összefüggésben már tartalmazta, hogy a választottbírói ítéletnek és egyezségnek ugyanaz a hatálya, mint a jogerős bírói ítéletnek és igyekezett garanciális elemekkel az egész eljárást szabályozni.⁸⁵

Ahogy azt korábban kifejtettem, az egyes tisztességtelen versenycelemekkel kapcsolatban a sérelmet szenvedő versenytársnak több lehetősége volt a versenytörvényben biztosított oltalom igénybevételére. Az igényérvényesítés egyik lehetséges formája volt a kereskedelmi és iparkamarák szervezetén belül működő választottbírói eljárás kezdeményezése volt. A Választott Bírói Szövetség tisztességtelen versennyel kapcsolatos gyakorlatának vizsgálata előtt, szeretném röviden összefoglalni, hogy mely pontokban mutatkoztak lényegi különbségek a kamarai választottbírói eljárások és az a Pp. Tizenhetedik Címében szabályozott választottbírói eljárások között.

A kamarai választott bíróságok a Tvt.-ben körülírt ügyekre nézve rendes bíróságoknak számítottak, míg a Pp.-ben szabályozott választottbíráskodás mindig kivételes volt. A kamarai választottbírói eljárások hatáskörét megállapította a felperesnek azon egyoldalú nyilatkozata, hogy a keresetét előttük nyújtotta be, míg a Pp. szabályai szerint a választottbírói eljárás kikötés csak akkor volt érvényes, ha azt a felek közösen, kétoldalú jognyilatkozatukkal kikötötték. A kamarai választottbírói eljárások tagjait csak a zsűritagok névjegyzékéből lehetett kiválasztani, elnöke mindig az igazságügy-miniszter által megnevezett ítélőtábla bírójának egyike, míg a Pp. szabályozása szerint választottbírói tag bárki lehetett, kivéve aki a Pp. 774. §-a alapján kizárható volt, az elnök választása pedig nem volt kötelező. Az egyik legnagyobb különbség azonban az volt, hogy a kamarai választottbírói eljárások bírósági cselekményeket végezhettek, tanúkat hallgathattak ki és bizonyítást folytathattak, míg a Pp. szabályai szerint, ha a választottbírói eljárás ilyen irányú cselekményeket kívánt lefolytatni, az illetékes járásbíróhoz kellett fordulni.⁸⁶ A kamarai választottbírói eljárások ítélete ellen felfolyamodással lehetett élni az illetékes ítélőtáblához, míg a Pp. szabályai szerint a választottbírói eljárások döntéseit csak érvénytelenítési perrel lehetett megtámadni.⁸⁷

⁸⁵ Az 1911. évi polgári perrendtartás a választottbírói eljárással kapcsolatban egyszersmind rendelkezett a választott bírósági szerződés tárgyáról és érvényességi kellékeiről, a szerződés hatálytalanná válásáról, a választott bíróság tagjainak kiválasztásáról, kizárásáról, valamint a választott bírósági eljárásról és az ítélet keresettel való érvénytelenítéséről.

⁸⁶ Pp. 777. §: „Tanukat és szakértőket a választott bíróság csak akkor hallgathat ki, ha előtte megjelennek, azonban sem ezeket, sem a feleket meg nem esketheti. A választott bíróság kényszereszközt el nem rendelhet és bíráskodást ki nem szabhat.” Pp. 778. §: „Ha a választott bíróság valamely bírósági cselekményt, a melyet maga nem fogadosíthat, szükségesnek ítél, a végett az illetékes (14. §) járásbíróhoz fordul. A járásbíró a tanu vagy a szakértő kihallgatása, valamint a szemle fogadosítása körül a perbírói eljárás megillető intézkedésekre is jogosítva van.”; E lényegi többletjogosultság magyarázataként szolgálhat, hogy a kamarai választott bíróságok elnökei minden esetben az igazságügyi minisztérium által meghatározott névjegyzékből választható ítélőtáblai bírák voltak akik jogosultak voltak végrehajtani az egyes eljárási cselekményeket.; „A tanukat a választott bíróság felperes kérelmére megeskette, mert úgy találta, hogy az 1923:V. tc. alapján megalakított választott bíróságokra nézve a Pp. XVII. címének rendelkezései szerinti eljárás csak annyiban alkalmazandó, amennyiben a 23.900/1924. I.M. számú rendelet külön szabályozván, azt előírja. Ez a rendelet pedig az 1911:I. tc. XVII. fejezetének rendelkezéseit csak annyiban rendeli alkalmazandónak, amennyiben azok a választott bíróságok megalakítására vonatkoznak. A Pp. 777. §-ának az a rendelkezése tehát, hogy a választott bíróság tanukat meg nem eskethet, ebben az eljárásban alkalmazást nem nyer.” Bp. kam. Választott Bírói Szövetség: Z 202. Vb. 3495–1925.

⁸⁷ Pp. 784. §: „A választott bíróság ítéletét keresettel érvényteleníteni lehet a rendes bíróság előtt.”

A kamarai zsüri és választottbírók közötti fő különbség tehát abban állt, hogy míg a zsüri véleményt, erkölcsi megítéléseket adott konkrét kereskedelmi magatartások kapcsán, addig a kamarai választottbírók a sértett fél megkeresése esetében megfélemlíthetetlen ítéleteket hozott.⁸⁸ A következőkben a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara szervezetén belül működő Választott Bírók gyakorlatába kívánok betekintést nyújtani, középpontban az üzleti tisztesség és a jóerkölcs megítélésének kialakításával és formálásával.

A Választott Bírók a felek előadásait követően a következő tényállást állapította meg. Az alperes az üzletében a Franck-kávét kérő vásárlóknak más gyártmányú pótkávét szolgált ki és tette ezt anélkül, hogy a vevők figyelmét felhívta volna arra, hogy másfajta kávét ad a kért típus helyett. A Választott Bírók megítélése szerint ez az eljárás alkalmas volt arra, hogy egyrészt megtéveszse a vevőket, akiknek nem a megfelelő árut adta el, másrészt hátrányos helyzetbe hozhassa a vevő által kívánt áru előállítóját. A Választott Bírók végezetül felhívta a figyelmet arra is, hogy az alperes által folytatott kereskedelmi magatartás „egyértelműen rontotta a kereskedők megbecsülését, ugyanis alperes az eljárásával a kereskedelem egyik legfontosabb alapját a kereskedőbe vetett hitet és bizalmat rendítette meg, aminek vele szemben mind az áru előállítója, mind a többi kereskedő, mind pedig a többi kereskedő részéről fenn kellett volna állnia.”⁸⁹ A tényállásban megállapított magatartás tehát egyértelműen az üzleti tisztességbe ütközött és alperest az 1923:V. tc. 1. §-a értelmében annak abbahagyására kellett kötelezni.⁹⁰

A Választott Bírók fenti ítéletében tökéletesen kikristályosodik az az erkölcsi megítélés, amelyet képviselt. Döntésében nem kizárólag abból indult ki, hogy az alperes folytatott-e olyan kereskedelmi gyakorlatot, amely az akkor fennálló törvényes rendelkezések tiltottak, hanem ezen túlmerészkedve és képviselve valamennyi tisztességes kereskedőt és iparost, kifejezésre próbálta juttatni az erkölcsi felfogásukat is. Mindezt úgy, hogy ítéletbe foglalta és részletezte, hogy miért is ellentétes az alperes üzleti gyakorlata a tisztességes kereskedelmi magatartásokkal, valamint e gyakorlatnak milyen hátrányos következményei lehetnek a kereskedelmi életre, amely végsősoron indokolta az abbahagyásra kötelezést is.

A Zsüri nem győzte hangsúlyozni, hogy a tisztességtelen versenycselekményekkel kapcsolatos ügyekben mindenkor az eset körülményeire kellett koncentrálni. A Zsüri ezen állásfoglalása valamennyi választottbírói döntésben teljes egészében kifejezést is nyert.⁹¹

Egy 1933-ban indult választottbírói ügyben a felperes azt sérelmezte, hogy a faszénkereskedő alperes „fehér impregnált faszén” feliratú faszénzsomagokat hozott forgalomba és ezekről azt hirdette, hogy azok szagtalanok. A felperes a keresetéhez csatolta a Kir. József Műegyetem által végzett vizsgálat eredményét, amelyben megállapították, hogy a vizsgált faszénnek „kellemetlen szaga volt, továbbá, hogy a rendes fehér bevonat nélküli faszéntől a vizsgálat tárgyát képező hatásaiban nem különbözött.”⁹² Az

⁸⁸ JULOW JENŐ: *A választott bíróságokról*. Magyar jövő nyomdaüzem és lapkiadó r.-t., Miskolc, 1926. 8–9. pp.

⁸⁹ Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara. Kamara évkönyve. Budapest Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara. 1925. 132. p.

⁹⁰ Uo. 133. p.

⁹¹ Bp. kam. Választott Bírók: Z 202. Vb. 15.326. – 1925.

⁹² Bp. kam. Választott Bírók: Z 202. Vb. 14.215. – 1933.

előadottak alapján a felperes a Tvt. 1. §-ára hivatkozással kérte a Választott Bíróságot, hogy tiltsa el az alperest ettől a fajta hirdetési módtól, illetve, hogy a meghozott ítélet az alperes költségén jelenjen meg a „Fűszerkereskedők Lapja” című szaklapban és az „Ujság” című napilapban. A Választott Bíróság ítéletében kifejtette, hogy az alperes beismerte azt, hogy a faszén csomagolásán az állt, hogy az füst- és szagmentes, azonban az alperes védekezése szerint ez a felirat azt jelentette, hogy a faszén használaton kívül füst- és szagmentes, míg használat közben némi csekély füstöt és szénzagot árasztott. A Választott Bíróság megítélése szerint „az a vevő, akinek a kereskedő füst és szagmentes szenet ajánlott, nem arra helyezte a hangsúlyt, hogy a szén, amit vásárol használaton kívül rendelkezik ezen tulajdonságokkal, hanem egyértelműen azt az értelmet tulajdonította a hirdetésnek, hogy a szén használat közben nem terjeszt kellemetlen szagot és füstöt.”⁹³ A Választott Bíróság álláspontja szerint az alperes cselekménye megtévesztette a közönséget, amely végsősoron tisztességtelen versenycselekményt valósított meg, így ennek további folytatásától el kellett tiltani. „A Választott Bíróság az alperest csomagonként 50 pengő pénzbírság terhével eltiltotta attól, hogy szenet oly feliratú csomagban hozzon forgalomba, amely szerint a szén füst és szagmentes, továbbá kötelezte az alperest, hogy 15 nap alatt fizessen meg a felperesnek 250 pengő perköltséget.”⁹⁴ Miután a Választott Bíróság az alperes eljárását nem találta olyan súlyos beszámítás alá esőnek, hogy alperest a hírlapi közzététel terhével is terhelje, így feljogosította a felperest, hogy az ítéletet az alperes nevének és telephelyének megjelölése nélkül saját költségén hírlapilag közzétehesse.

A Választott Bíróság ítélete alapján a pernyertes félnek három további lehetősége mutatkozott. Abban az esetben, ha az alperes nem követte az ítéletben foglaltakat, végrehajtást indíthatott, továbbá keletkezett kárigényét az illetékes királyi törvényszéknél keresettel érvényesíthette, végezettül pedig, ha az alperes a jogellenes magatartását az ítélet jogerőre emelkedése, illetve a teljesítési határidő letelte után is folytatta – tekintettel arra, hogy már nyilvánvalóan jobb tudomása ellenére cselekedett –, akár bünvádi eljárást is indíthatott.⁹⁵

⁹³ Bp. kam. Választott Bíróság: Z.202. Vb. 14.215. – 1933.

⁹⁴ Bp. kam. Választott Bíróság: Z.202. Vb. 14.215. – 1933; „Az abbahagyásra kötelező ítélet pénzbírságot szabott ki arra az esetre, ha alperes az ítéletnek eleget nem tenne és pedig a hozzáadással, hogy a kiszabott bírság mindannyiszor behajtandó, valahányszor az alperes megsértené az ítélet rendelkezéseit.” A törvény által megengedett esetekben hírlapi közzétételt is elrendelhetett az ítélet, valamint intézkedett a perköltség viselésének és mennyiségének kérdéséről is. BÁNYÁSZ 1927, 139–140. pp.

⁹⁵ KOVÁCS Marcell: *A polgári perrendtartás magyarázata*. Athenaeum kiadó, Budapest, 1933. 1598. A választottbíró ítélete alapján a végrehajtási kérvényeket mindig magánál a választottbírósnál kellett benyújtani, amely az iratokat az illetékes királyi járásbírókhoz tette át. Azt, hogy a végrehajtási eljárás során milyen lehetőségek voltak elképzelhetők az alábbiak szerint foglalom össze. A választottbíró marasztaló ítélete alapján a végrehajtási kérelem arra irányulhatott, hogy a végrehajtási bíróság pénzbírság kiszabásával tiltsa el az alperest a magatartás további folytatásától, illetve cselekménye megismétlésétől. Abban az esetben viszont, ha a pénzbírságot a választottbíró ítéletében már kiszabta – lásd fenti ügy – úgy a felperesnek csupán az eltiltott cselekmény megismétlését kellett bizonyítania, mire a végrehajtást foganatosító bíróság a pénzbírságot behajtotta. Ezek azonban csak azokra az esetekre vonatkoztak, amelyekben az ítéletben foglalt rendelkezések fizikailag nem voltak kikényszeríthetők – pl. valótlan adatok híresztelése, vevők fogdosása – ugyanis, ha a rendelkezés kikényszeríthetőnek bizonyult a bíróság a pénzbírság behajtása mellett kiküldötte útján végrehajtás foganatosítása által megszüntette a tilos cselekményt. (Ilyen volt például a jogosulatlanul használt cégfelírás eltávolítása, tiltott tartalmat tartalmazó iratok lefoglalása.) BÁNYÁSZ 1927, 140. p.

Ahogy azt a Zsűri által folytatott gyakorlatnál többször is kiemeltem, a Zsűri az egyes állásfoglalásaival kapcsolatban fokozottan próbált arra törekedni, hogy döntései ne minősüljenek elvi jelentőségű megállapításoknak. A Választott Bíróság ettől eltérően azonban sok esetben fogalmazott meg ítéleteiben elvi jellegű döntéseket is, ezzel hozzájárulva a versenycselekmények minél egyértelműbb megítéléséhez.

A következő ügyben a Választott Bíróságnak nem kifejezetten egy konkrét kereskedelmi magatartás üzleti tisztességbe ütköző voltát kellett megítélnie, hanem azt kellett eldönteni, hogy egy elgondolás, egy sajátos hirdetési módszer, egy üzleti eszme részülhetett-e a tisztességtelen versenyről szóló törvény alapján oltalomban. A felperes keresetében azt adta elő, hogy gyógycukorkáinak terjesztésére már közel egy éve sajátos propagandaeszközt alkalmazott, amely abban állt, hogy a cukorkaüzletek elé vagy azok kirakatában egy kéményseprőt ábrázoló reklámfigurát helyezett el, amely figura a „Negro” cukorkát hirdető táblát tartotta. A felperes előadása szerint „ezen propaganda eszközben rejlő eszmei jogot sértette alperesnek az az eljárása, hogy cukorka üzletek elé egy hórákás mellett álló és kezét szája elé tartó gyermekalakot helyezett el, mögötte egy rúdon álló táblával, amelyen a Kaiser karamellát reklámozta.”⁹⁶ A felperes keresetének a tulajdonképpeni alapja a keresetlevél második oldalán, második bekezdésében volt lefektetve, amely szerint „az ilyen stílusú reklámfigurák alkalmazása az ő eszméje volt, ehhez az eszméhez való jogát nagy fáradtsággal és költségekkel szerezte meg, majd tette ismertté. Ennek az eszmének a leutánzásával követte el az alperes az üzleti tisztességbe ütköző cselekményét.”⁹⁷ Az alperes a kereset elutasítását kérte, ugyanis álláspontja szerint a reklámozás az általa használt módja általánosan elterjedt, továbbá álláspontja szerint a reklámozás e módját már hamarabb megkezdte, mint a felperes.

A Választott Bíróság megítélése szerint a felperes eszméje se nem volt új, se nem volt eredeti. „Köztudomású volt ugyanis, hogy a reklámnak úgy a felperes, mint az alperes által igénybe vett módja már évek óta általánosan elterjedt volt, széleskörben használatába vett üzleti eszköz volt, s a felakasztható, üzletek elé felállítható, vagy kirakatokba elhelyezhető emberi alakot ábrázoló reklámtáblák alkalmazása már olyan eszmének, amely valaki javára monopóliumot állapíthatott volna meg nem volt tekintendő.”⁹⁸ Láthatjuk, hogy a Választott Bíróság ez esetben is az üzleti világ erkölcsi megítéléséből indult ki és állapította meg, hogy egy már meglévő kereskedelmi gyakorlatot senki nem tekinthette sajátjának, így azt védelemben sem lehetett részesíteni. A választottbírói ítéletből azonban az említettek túlmenően egy fontosabb elvi döntést is kiolvashatunk, amelyet egyértelműen iránymutatónak lehetett tekinteni a hasonló megítélés alá eső versenycselekmények eldöntésével kapcsolatban. Az ítélet alapján azt mondhatjuk, hogy jelen esetben az eszme sajátossága – emberi figurákon való hirdetési szövegek alkalmazása – nem általában a figurák felhasználásában és felállítási helyében, hanem kizárólag egy bizonyos mintájú figura alkalmazásában állhatott. Azért, mert valaki egy bizonyos mintájú figurát reklámeszközként alkalmazott, másnak még joga

⁹⁶ Bp. kam. Választott Bíróság: Z 202. Vb. 19.349. – 1933.

⁹⁷ Bp. kam. Választott Bíróság: Z 202. Vb. 19.349. – 1933.

⁹⁸ Bp. kam. Választott Bíróság: Z 202. Vb. 19.349. – 1933.

volt más mintájú figurákat alkalmaznia, azaz általánosságban az emberi alakokat ábrázoló figurák alkalmazását nem lehetett kisajátítani.⁹⁹

IV. Konklúzió

Pályamunkámban olyan jogeseteket igyekeztem kiválasztani, amelyek kifejezetten a tisztességtelen versenyről szóló törvénycikk 1. §-ával, a generális klauzulával kapcsolatosak, ugyanis ezekben az esetekben kellett azt az erkölcsi mércét alkalmazni, melynek tartalmára koncentráltam. A terjedelmi korlátokra tekintettel dolgozatomban nem mutathattam be részletesen mind a 38 kiválasztott jogesetet, így azok tartalmára sok esetben csak lábjegyzeti utalás történt.

Összegezve eredményeimet úgy gondolom, hogy a kamarai munka alapjai egyértelműen a szakszerűség, az erkölcsi megbízhatóság és a gyorsaság voltak. A kamarai választottbírókban és zsűrikben tömörülő elismert szaktekintélyek munkájuk során végig arra törekedtek, hogy erkölcsi jellegű állásfoglalásaik, döntéseik a korszak kereskedelmi és iparosvilág közfelfogásának megfeleljen. Annak ellenére, hogy a zsűri által adott állásfoglalások kötelező erővel nem bírtak a panaszlott versenytársakkal szemben, az ezekre való hivatkozás természetesen megengedett volt. Véleményem szerint a tisztességtelen versenyről szóló törvénycikk 44-45. §-ai mindenképp elérték céljukat, hiszen bíróságaink előszeretettel fordultak a kereskedelmi és iparkamarákhoz, ha kétségeik merültek fel az egyes üzleti magatartások minősítésével kapcsolatban. A tisztességtelen versennyel kapcsolatos ügyekben eljáró választottbírókat gyakran érte bírálat a tekintetben, hogy túlzottan szigorú mércéket alkalmazott, ugyanakkor viszont láthattuk, hogy mégis igyekezett szem előtt tartani az évtizedes üzleti szokásokat, valamint eljárásokat és arra törekedett, hogy ezeket csak lépésről lépésre, fokozatosan bontsa le.¹⁰⁰

Dolgozatom elsődleges célkitűzéseként jelöltem meg az üzleti tisztesség mércéjének vizsgálatát, valamint annak bemutatását, hogy ezt a kamarai gyakorlat hogyan próbálta meg tartalommal megtölteni. Véleményem szerint a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara Zsűriének és a Választott Bíróságának gyakorlata alapján azt egyértelműen kijelenthetjük, hogy az üzleti tisztesség fogalmának tartalma némiképp eltért az ismert jóerkölcs és tisztesség magánjogi kategóriáitól. A dolgozatomban bemutatott esetek alapján azt mondhatjuk, hogy az üzleti tisztesség tartalma van, amikor szigorúbb és van, amikor enyhébb mércét mutatott az általános társadalmi erkölcsi megítéléshez képest.¹⁰¹ Éppen ezért nem lenne helyes általánosságban azt mondani, hogy az üzleti tisztesség alapján minősített kereskedelmi magatartásokkal szemben mindig szigorúbb mércét kellett alkalmazni. Ez

⁹⁹ A felperes keresetében továbbá hivatkozott arra is, hogy számára oltalmat jegyeztek be a „*kéményseprős*” figurájára. A Választott Bíróság ezzel összefüggésben kiemelte, hogy e tekintetben nincs különbség, hogy a felperes a mintaoltalmat megszerezte és hogy a gyógyszeripar szakmában az üzletek elé állított emberi figurát, mint reklámeszközt állítólag elsőként alkalmazta, ugyanis ez csak részletkérdés volt. Az emberi alakot ábrázoló reklámfigurát, már évek óta általánosan alkalmazták, így az eszme felperes javára kizárólagos és megvédendő jognak nem volt tekinthető.

¹⁰⁰ Bp. kam. Választott Bíróság: Z 202. Vb. 31.885.-1925.

¹⁰¹ Szigorúbban minősült többek között: Bp. kam. Választott Bíróság: Z 202. Vb. 15.326. – 1925.; Enyhébben minősült például: Bp. kam. Választott Bíróság: Z 202. Vb. 55.368-1927.

esetben helyesnek fogadom el a Zsűri által oly sokszor hangoztatott vizsgálati módszert, amely szerint mindig vizsgálni kellett az üzleti magatartásokat kísérő valamennyi körülményt. Kétségtelen, hogy a kereskedelmi magatartások minősítése és a tisztességtelen versenyről szóló törvénycikkbe való ütközésüknek a megállapítása nem volt egyszerű feladat, hála az esetek változatosságának és sokszínűségének, ugyanakkor véleményem szerint pontosan ez adja ennek a témának az érdekességét és különlegességét.

Rövidítések jegyzéke

MNL OL.: Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára

BM.: M. Kir. Belügyminisztérium

Pp.: 1911. évi I. törvénycikk a polgári perrendtartásról

Tvt.: Az 1923. évi V. törvénycikk a tisztességtelen versenyről

Bp.kam. Zsűri: Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara Zsűrije

Bp.kam. Választott Bíróság: Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara Választott Bírósága

BENCE KRUSÓCZKI

THE UNFAIR COMPETITION PRACTICE OF THE BUDAPEST CHAMBER OF COMMERCE AND INDUSTRY

(Summary)

This entry will deal with the history of competition law, including the first substantive competition law of Hungary, i.e. Article V of 1923, which contained provisions regarding unfair competition. Currently, unfair competition is the subject of competition law, one of the branches of economic law, which contains regulations regarding the protection of economic competition and the prevention of consumer detriment. The purpose of Article V of 1923 was to offer general protection against any form of unfair competition.

The demonstration of each provision of the Article and the detailed demonstration and investigation of their practical implementation is not the topic of the present entry. The present paper will specifically focus on the arbitral tribunals of the Chamber and the practice of the jury since the fact that the duty and practice of these two bodies were highly significant for the application of the law in that era can be clearly concluded from the summary of research results. The central element of the Article could be honest commercial practice which can always be found in the public perception of the commercial and industrial world of a particular era. The jury and the arbitral tribunals were the bodies that could incorporate the morality of the commercial and industrial world. In the cases which the legislature did not emphasize in the competition law, it was the enforcement that had to establish the standards for honest commercial practice. On the

one hand, it was welcomed as the power of courts was not limited in this respect. On the other hand, though, it must have been a particularly difficult task for the enforcement as each competitive action was judged on the basis of the morality of the commercial and industrial world of the era. It is demonstrated clearly by the standpoints of the Jury and Arbitral Tribunal of the Chamber of Commerce and Industry of Budapest as the concept of honest commercial practice itself did not provide an adequate “grasping” point. These two bodies tried to support the enforcement with its standards, standpoints and theoretical decisions and they attempted to provide appropriate content for the category of honest commercial practice as well.

In this paper, I will exclusively focus on the general clause expressed in section 1 of the article. Investigating the practice of Arbitral Tribunal of the Chamber of Commerce and Industry of Budapest and the Jury of the Chamber, I am seeking to know what meant the moral standard to them, based on which they could decide whether a certain commercial conduct was considered unfair or not. The reason I chose the practice of the Arbitral Tribunal of Budapest Chamber of Commerce and Industry is that they were the bodies of enforcement that made their best endeavour to standardize the practice of law regarding commercial competition with their policies in the era.